

Linnéuniversitetet

Institutionen för socialt arbete

Examensarbete

Hedersrelaterat våld och förtryck

*- En kvalitativ studie om professionellas
erfarenheter av utslussning från skyddat boende*

*Författare: Moa Alriksson &
Ellen Larsson
Handledare: Paula Wahlgren
Examinator: Barzoo Eliassi
Termin: VT 2015*

Abstract

Author: Moa Aliksson and Ellen Larsson

Title: Honour-related violence and oppression – a qualitative study about social workers experience of the processing from sheltered housing [Translated title]

Supervisor: Paula Wahlgren

Assessor: Barzoo Eliassi

The aim of this study was to understand how social workers deal with honour-related violence, with special focus on the processing from sheltered housing. Our qualitative interviews with social workers that work with this kind of problems show that there are both obstacles and opportunities in the processing from sheltered housing. On the negative side are the loneliness, the shame and the guilt that the girls may experience when they need to leave their families. The social services can both be an obstacles and an opportunity. When the girls need to create a new life in a new city they have a lot of opportunities and in the same time it is hard to get to know new friends when you don't know the city or have much money. The culture in Sweden and the Swedish norms are governing in an unproblematic way according to the social workers. They also think the girls need to deal with two different macro systems, the culture that the family comes from and the culture in Sweden. To help the girls in this situation requires much energy, time and labour. The professionals think these girls are dreaming about a normal life, but the girls must learn to protect themselves for the rest of their lives. This means that they never will be able to tell anyone the whole story of their background.

Keywords: Honour-related violence and oppression, Social work, System theory, Standards, Sheltered housing, the Processing from sheltered housing.

Nyckelord: Hedersrelaterat våld och förtryck, Socialt arbete, Systemteori, Normer, Skyddat boende, Utslussning.

Förord

Vi vill börja med att tacka alla fantastiska människor vi har fått intervjua som arbetar med hedersrelaterat våld och förtryck. Inte nog med att det var ni som gav oss empiri till att skriva denna uppsats, ni har verkligen inspirerat med ert engagemang och hur ni brinner för de flickor som ni möter i ert dagliga arbete. Vi vill även tacka Sara och Tomas Theorin som hjälpt oss genom att vara bollplank när idéerna har fastnat eller varit för stora, utan er hade vi inte rott i land denna uppsats. Vi vill också tacka alla våra nära och kära som ställt upp på att läsa igenom uppsatsen och kommit med konstruktiv kritik.

Även ett tack till vår handledare Paula Wahlgren för dina synpunkter under processens gång.

Linnéuniversitetet, socionomprogrammet

Moa Alriksson & Ellen Larsson

Växjö, juni 2015

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte.....	2
Frågeställningar	2
Bakgrund	3
Hedersrelaterat våld och förtryck.....	3
Socialtjänstens ansvar	4
Beskrivning av skyddat boende.....	4
Beskrivning av verksamheterna.....	4
Förklaring av skyddspedagog och skyddskonsulent	4
Tidigare forskning	6
Skyddat boende som insats	6
Skolpersonal och hedersrelaterat våld.....	7
Efter insatsen skyddat boende.....	8
Heder i förhållande till kön.....	8
Hedersrelaterat våld och förtryck som ett fenomen.....	9
Teori och teoretiska utgångspunkter	11
Systemteori	11
Mikrosystemet.....	11
Mesosystemet	12
Exosystemet	12
Makrosystemet	12
Normer.....	13
Metod	14
Kvalitativ metod och kvalitativa intervjuer	14
Vetenskapsteoretisk ansats	14
Urvalsmetod och Urval.....	15
Genomförande.....	16
Etiska överväganden	17
Reliabilitet och validitet	18
Arbetsfördelning.....	19
Resultat	20
Beskrivning av intervjupersoner.....	20
Inledande beskrivning av processen vid ett HRV-ärende.....	21
Skillnaden mellan isolering och ensamhet.....	22
Att lämna sin familj och aldrig mer kunna återvända.....	22
Socialtjänstens påverkan.....	24
Familjens och kamraternas betydelse innan, under och efter insatsen.....	25
Kollektivets makt, ensamheten och längtan efter att bli älskad.....	27
Skyddets utformning	29
Det fiktiva livet och psykiska skyddet.....	30
Ut i livet på egna vingar	31
Analys	34
Flickan som aktör	34
Interaktionen mellan flickans mikrosystem.....	36
Socialtjänsten som flickans exosystem.....	37

Individualism vs kollektivism	38
Slutsats	39
Diskussion.....	40
Sammanfattande diskussion	40
Metoddiskussion	41
Avslutande diskussion	42
Förslag på vidare forskning.....	42
Källförteckning.....	44
Bilagor	
Bilaga 1	
Bilaga2	

Inledning

I Sverige har vi flera kända exempel på flickor som inte levt skyddade när de hotats på grund av heder och därför blivit mördade, två av dessa var Fadime Sahindal 2002 och Pela Atroshi 1999. Varje år mördas omkring 5000 kvinnor och flickor världen över på grund av hedersrelaterat våld (Wikström & Ghazinour 2010). Detta är således ett problem som finns på så väl nationell som internationell nivå. Ålund och Alinia (2011) menar att hedersvåld tenderar att förklaras som ett kulturellt fenomen där kvinnor inom vissa kulturer utsätts, medan våld mot svenskfödda kvinnor som utsätts av en svenskfödd partner tenderar att förklaras genom exempelvis ekonomiska och sociala faktorer. Detta bidrar till ett ”vi och dom” tänk där den västerländska normen blir det normala och de ”andra” kulturerna anses som avvikande (Ibid).

Wikström och Ghazinour (2010) uttrycker att hedersrelaterat våld och förtryck (HRV) är ofta svårt att upptäcka då det sker bakom stängda dörrar och kan ses som en ”familjeaffär” istället för som ett brott. Den som utsätts för våldet, vanligen en flicka, är den person som familjen eller släkten anser har vanhedrat familjen på något sätt. Familjen försvarar våldet genom att säga att det är ett sätt att behålla deras värdighet och heder. Om flickan utmanar familjens heder genom att bryta mot de regler som rör hennes sexualitet, rörelsefrihet och egna val kan hon straffas genom bortförande, tvångsgifte, psykiskt våld eller ofrivilligt påtvingade sexuella handlingar (Ibid).

Den vanligaste insatsen vid HRV är skyddat boende, detta för att skydda dem som faller offer för hedersproblematiken. Wikström och Ghazinour (2010) menar att skyddat boende uppfyller sitt syfte genom att ge flickorna en trygg och säker miljö. Dock har de kommit fram till att skyddat boende riskerar att ersätta familjens kontrollbehov av flickorna med ett annat slags kontroll och en annan form av begränsning. Detta leder till att flickorna i många fall känner sig isolerade då de måste bryta all kontakt med familj och omvärld för att komma i säkerhet. Detta leder i sin tur till att när flickan/kvinnan ska flytta ut från det skyddade boendet och starta ett nytt liv har hon ett svagt socialt nätverk och måste därför börja om från noll när hon bygger upp ett nytt liv (Ibid).

Regeringen har avsatt pengar för att arbeta med HRV och år 2003-2007 gjorde Hanberger, Ghazinour och Mårald en utvärdering som berör insatsen skyddat boende. I deras slutrapport framkommer det att insatsen skyddat boende har uppnått målen genom att ge stöd och tillfällig skydd. Insatsen brister dock i att bidra till en bättre självbild och självkänsla hos flickorna. Ytterligare en aspekt som bör utvecklas och förbättras är de rutiner och stöd som

sker i samband med utslussningen. Det framkommer i rapporten att de socialsekreterare som är ansvariga för placeringen av flickorna på det skyddade boendet inte varit tillräckligt engagerade i utslussningen av ungdomarna. Flickorna uttrycker själva att utslussningen bör förstärkas för att bli bättre (Hanberger, Ghazinour & Mårald 2008).

Det framkommer att i arbetet med HRV finns det vissa problem. Ett av dessa är den isolering som uppstår när flickorna skall skyddas. Ytterligare ett problem är utslussningen från boendet som upplevs bristfällig. Därför anser vi det intressant att skapa förståelse för hur professionella som arbetar med hedersrelaterad problematik, som exempelvis skyddskonsulenter och skyddspedagoger, arbetar med förberedelserna inför utslussningen från skyddat boende och hur de förhåller sig till den isolering/ensamhet som flickorna kan uppleva.

Syfte

Syftet med studien är att förstå hur professionella som arbetar med hedersrelaterat våld förbereder flickorna på utslussningen i förhållande till den isolering/ensamhet som flickorna kan uppleva.

Frågeställningar

- Vilka hinder och möjligheter finns det i utslussningen av flickorna under och efter insatsen skyddat boende?
- Vilken betydelse har de olika nätverken som flickan befinner sig i för roll i förberedelserna av utslussningen?

Bakgrund

I detta kapitel kommer hedersrelaterat våld och förtryck definieras för att skapa en förståelse för vad det kan röra sig om för sorts våld, vilka som kan falla offer och vilka som kan vara förövare. Förutom en beskrivning av hedersrelaterat våld och förtryck kommer kapitlet innehålla beskrivningar av skyddat boende, skyddspedagog och skyddskonsulent. Samt en redogörelse av verksamheterna i studien och vilket ansvar socialtjänsten har i frågor som rör hedersrelaterat våld.

Hedersrelaterat våld och förtryck

I samhället finns det olika slags våld som exempelvis kan framställas som psykiskt, fysiskt och/eller sexuellt våld. I vår uppsats har vi valt att avgränsa oss till våld som vi i västvärlden valt att benämna hedersrelaterat våld (se Ålund & Alina 2011). Likt våld i när relationer handlar det HRV om att offret skadas av någon i sin närmiljö. HRV kan ta sig uttryck som faktiskt våld och försök till våld, men även hot om våld. Kropp, Belfrage och Hart (2013) menar att det bakomliggande motivet till HRV till stor del är uppfattningar om heder, något som skiljer detta våld från andra typer av våld. En annan viktig aspekt är att vid HRV är det sällan en ensam gärningsman som utsätter offret, utan det rör sig om ett kollektiv, exempelvis släkten eller en grupp människor (Ibid).

Denna typ av våld finns ofta inom sociala grupper i samhället som har bestämda uppfattningar om traditionella könsroller. HRV grundar sig i religiösa, kulturella, sociala och moraliska traditioner inom de grupper av människor som utövar våldet. HRV kan ta sig uttryck som mord, hot, könsstympning, våldtäkt, påtvingat självmord, tvångs gifte eller abort (Ibid).

Våldet uppkommer som en följd av förövarnas uppfattningar om att offrets beteende vanärrar familjens heder. Familjen/den sociala gruppen använder sig av våld i syfte att återupprätta familjens heder som har vanärrats genom offrets, enligt deras uppfattningar, oacceptabla beteende (Ibid).

Det är vanligen flickor som faller offer för HRV, men i vissa fall även pojkar. Den vanligaste anledningen till att de utsätts för någon typ av våld är att de haft en oacceptabel sexuell relation. Förövarna är oftast männen i familjen som har uppfattningen av att det är deras uppgift att kontrollera kvinnornas sexualitet. Dock kan det även vara kvinnor som är förövare om de genom sin uppfattning anser att offrets beteende inte är acceptabelt. Detta betyder att offret kan utsättas för våld av alla i släkten för att släktens heder ska återupprättas (Ibid).

Socialtjänstens ansvar

Hedersrelaterat våld, våld i nära relationer och andra typer av våld strider mot de mänskliga rättigheterna och som medlemsland i FN har Sverige skyldighet att förebygga och utreda brott i bland annat hederns namn (Länsstyrelsen Östergötland 2008). I FN:s allmänna förklaringar av de mänskliga rättigheterna står det exempelvis i artikel tre att var och en har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet.

I Sverige regleras de mänskliga rättigheterna genom en rad olika lagar och föreskrifter, en av dessa är socialtjänstlagen (Regeringskansliet 2007). Vid skyddsåtgärder i ärenden som rör hedersrelaterat våld är det i första hand socialtjänsten som går in med insatser och kan erbjuda skyddat boende. Detta eftersom varje kommun har det yttersta ansvaret för sin socialtjänst. Varje kommun ansvarar för att alla individer ska få det stöd och den hjälp som de behöver enligt Socialtjänstlagen andra kapitlet första paragrafen (SFS 2001:453).

Beskrivning av skyddat boende

Insatsen skyddat boende kan innebära olika boendeformer, så som familjehem, hem för vård och boende (HVB-hem), kvinnojourer och stödboenden. Insatsen individanpassas och boendeformen väljs ut utifrån individen och dess situation. Ålder och hotbilden kan också variera hos dem som placeras i skyddat boende. Insatsen kombineras ofta med andra insatser för att individen ska få bästa möjliga hjälp och placeringen kan sträcka sig över olika tidsperioder. Det kan både handla om kortsiktigt eller långsiktigt skydd (Hanberger, Wikström & Ghazinour 2007).

Beskrivning av verksamheterna

Verksamheterna vi har kontaktat i vår studie arbetar med hedersrelaterat våld och förtryck. Den ena verksamheten är offentligägd och den andra är privatägd. Båda arbetar på uppdrag av socialtjänsten när det krävs spetskompetens för att skydda flickor som är utsatta för hedersrelaterat våld. Verksamheterna kan erbjuda ett skyddat boende i form av exempelvis HVB-hem, skyddslägenhet eller familjehem. Vidare jobbar de med behandling för att bygga upp flickorna/kvinnorna till självständiga individer.

Förklaring av skyddspedagog och skyddskonsulent

Skyddspedagog är en person som arbetar nära flickorna på skyddade boenden. En skyddspedagog har till uppgift att stötta flickorna och på så vis möjliggöra en

skyddsutredning. De ska dessutom lära flickorna hur de kan skydda sig själva i sin vardag efter avslutad insats.

Skyddskonsulenter arbetar med att samordna alla insatser omkring flickorna som bor på ett skyddat boende. Det är skyddskonsulenten som gör skyddsutredningar på flickorna, för att ta reda på var de kan placeras och vilka risker som finns. Konsulenterna har även till uppgift att upprätta kontakter mellan myndigheterna och flickorna.

Tidigare forskning

I detta kapitel kommer tidigare forskning om hedersrelaterat våld att presenteras för att ge en inblick i det aktuella forskningsläget. Forskningen nedan berör skyddat boende som insats, vad HRV beror på och hur det tar sig uttryck både gentemot flickorna som utsätts. Men också vad heder innebär för männen som förövare, HRV som ett fenomen i samhället, samt hur skolpersonal uppmärksammar HRV.

Kapitlet har delats in i dessa underrubriker: Skyddat boende som insats, Skolpersonal och hedersrelaterat våld, Efter insatsen skyddat boende, Heder i förhållande till kön, samt Hedersrelaterat våld och förtryck som ett fenomen.

Skyddat boende som insats

Skyddat boende är en av de vanligaste insatserna för att skydda flickorna som utsätts för HRV. Hanberger m.fl. (2007) beskriver skyddat boende som en insats bestående av många olika boendeplaceringar, så som familjehem, kollektivboende, kvinnojourer och HVB-hem. Det är endast HVB-hem och familjehem som är juridiskt reglerade. Skyddat boende i stort uppfyller de mål som finns med insatsen. Boendet ger trygghet och skydd för personerna som utsätts, men brister i att flickornas livskvalité inte förbättras. Boendepersonal och familjehem upplever att socialtjänsten har för lite kunskap om HRV och att insatsen många gånger är för kort för att personer ska hinna lära sig leva självständigt. Personalen på socialtjänsten uttrycker även de i rapporten att det finns en stor okunskap och oklarheter i hur HRV fall ska hanteras (Ibid).

Wikström och Ghazinour (2010) lyfter fram att skyddat boende är en insats som kan riskera att ersätta den kontroll och de begränsningarna som flickan eller kvinnan utsätts för av familjen på grund av det hedersrelaterade våldet med andra begränsningar och en annan slags kontroll. Författarna kommer i sin studie fram till att skyddat boende räddar och skyddar flickorna, men på bekostnad av att flickorna isoleras från omvärlden. Isoleringen har inte försvunnit, den har bara bytt form.

Hanberger m.fl. (2007) menar att definitionen på skyddsbehov varierat över tid. Från att ha sett på skyddet som ett fysiskt behov anses det nu vara ett psykologiskt behov och ska innehålla sociala insatser för bästa resultat. Boendeansvariga menar dock att myndigheter fortfarande ser insatsen som en fysisk insats och därför ser de skyddet i en allt för snäv bemärkelse. De tillägger även att det saknas en samlad definition på vad skyddsbehov och skyddat boende är (Ibid).

Skolpersonal och hedersrelaterat våld

Hanberger m.fl. (2007) belyser i sin rapport att nästan alla flickor som de intervjuat i sin studie berättar att det är en skolkurator som hjälpt dem med kontakter som lett till skyddat boende. En av anledningarna till att det är i skolan som HRV uppmärksammas kan ha att göra med att skolan är obligatorisk och personalen på skolans träffar flickorna regelbundet (Alizadeh m.fl. 2011). En annan anledning kan vara att flickornas problem uppmärksammas i skolan beror på att det är under denna tid som de kommer in i puberteten. Sedem (2012) menar att hederskonflikterna trappas upp under flickornas pubertet. Det är då flickorna genomgår sociala, fysiska och psykiska förändringar som leder till att de vill skapa sig ett självständigt liv och utveckla sin egen identitet.

Alizadeh m.fl. (2011) beskriver skolsköterskors och kuratorers strategier för att hjälpa flickor som utsätts för HRV. Forskarna upptäckte att personal på skolorna byggde en förtroendegivande miljö omkring flickorna. När flickorna kände sig trygga och fått förtroende för personalen vågade en del av dem öppna sig och be om hjälp. Dessa flickor var inte vana vid att berätta för "främlingar" om familjeproblem och de hade sällan någon annan vuxen att prata med. Skolsköterskorna blev en naturlig kontakt för flickorna och de kände ett förtroende för dem. Det ledde till att flickorna hade någon som de kunde tala med sina problem om. Det kunde handla om att de kände sig kontrollerade av familjen, att de oroade sig för att ha vanhedrat familjen genom att prata med killar eller för att de hade en sexuell relation med någon. Viktigt var då att skolsköterskorna fanns tillgänglig hela tiden, så flickorna när som helst kunde komma till dem och prata om de kände sig redo för att berätta. Annars fanns risken att de inte skulle våga öppna sig igen. Att berätta var flickornas eget val och personalen på skolan var tvungna att vara tydliga med att de hade tystnadsplikt. Flickorna ville vara säkra på att det de berättade inte kom ut och riskerade att göra deras situation värre. Personalen liknade sitt arbete vid detektivarbete när de lyssnade på flickorna, eftersom flickorna ibland valde att inte tala om hela sanningen eller inte berätta allt vid ett och samma tillfälle. Det krävdes därför att personalen kunde pussla ihop det som de fått höra för att få en övergripande bild av flickornas situation (Ibid).

Personalen tyckte det var svårt att veta hur de skulle hantera informationen som de fått veta av flickorna, eftersom flickorna sagt det i förtroende och var rädda för att deras berättelser skulle komma ut. Dock krävdes det ibland att flickornas berättelser förmedlades vidare för att personalen skulle kunna hjälpa dem. Det handlade om att personalen kände en lojalitet gentemot flickorna och deras familjer som de inte ville riskera, samtidigt som de var rädda för att göra situationen värre (Ibid).

Efter insatsen skyddat boende

Hanberger m.fl. (2007) skriver om utslussning av flickor som bott i skyddat boende. Personal på skyddat boende beskriver att unga som varit utsatta för HRV behöver stöd och insatser efter att de flyttat från det skyddade boendet. Detta beror på att de aldrig har lärt sig att vara självständiga och ta egna initiativ i sin barndom. Personalen menar att det tar tid att bygga upp ett nytt nätverk och lära sig leva självständigt och ta egna beslut. Rutiner och ansvarsfördelning skiljer sig en del mellan olika boenden som studerats. Ansvaret för de minderåriga på boenden är betydligt högre och det ansvaret ligger på socialtjänsten. För de som är äldre varierar ansvaret från boende till boende (Ibid).

Nästan alla flickor som intervjuades i studien är kritiska till utslussningen från det skyddade boendet. En del uppger att det kändes som att lämna tryggheten när de flyttade därifrån, det blev ingen bra övergång. Många av flickorna betonar också att tiden på skyddat boende inte får bli för lång, då det blir svårt att bryta från det och övergången till ett nytt liv blir ännu svårare. Sammanfattningsvis visar det att det skyddade boendet har hjälpt och räddat flickorna, syftet att sätta dem i säkerhet har alltså uppnåtts. Dock är det svårt att säga hur det skyddade boendet påverkar flickornas livskvalitet på längre sikt. Ett halvår upp till ett år efter att de flyttat från det skyddade boendet är de flesta av tjejerna fortfarande beroende av hjälp och stöd och förhållandena till familjen är problematisk för de flesta (Ibid).

Hanberger, Ghazinour och Mårald (2008) har i sin slutrapport kommit fram till vissa rekommendationer. Dessa rekommendationer tyder på att en del insatser bör utvecklas. De menar att i det fortsatta arbetet med HRV bör insatsen skyddat boende utvecklas och då främst utslussningen. De menar som ovan nämnt att syftet med att ge skydd har uppnåtts, men de stödinsatser som ges under tiden och framförallt de rutiner och det stöd som ges i samband med utslussningen bör utvecklas och förbättras. Studien visar att socialsekreterare som ansvarar för placeringarna på de skyddade boendena inte upplevs tillräckligt engagerade för hur flickorna får det efter utslussningen. Det hade behövts ett större visat engagemang för flickans livssituation. Personalen på boendena poängterar att de tycker att socialtjänsten ibland brister i att hålla kontakten och fånga upp familjen och flickan när flickan själv valt att gått tillbaka till familjen eller när ett LVU (tvång) övergått i en SOL-placering (frivillig) (Ibid).

Heder i förhållande till kön

I frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck talas det vanligtvis om flickor och kvinnor som offer. Det är insatserna för att skydda och hjälpa flickor som sätts i fokus och det glöms bort att även pojkar och män kan vara utsatta för HRV. Rexvid och Schlytter (2012) menar att

det i många fall är flickornas bröder som tvingas till att kontrollera och bevaka sina systrar. I sin studie har de intervjuat män mellan 16-25 år som deltagit i projektet *Sharafs hjältar* för att undersöka hur männens attityder till hedersnormer har förändrats genom projektet. Männerna som deltagit har alla utländsk bakgrund och kommer från en hederskultur.

Rexvid och Schlytter (2012) anser att det är svårt att ändra på hederstraditioner hos män som lever i en hederskontext och för att göra det krävs ett långsiktigt arbete. Det svåra ligger i att männen ser sin status, respekt och heder som en följd av att kontrollera flickorna i sin närhet. För att bryta deras värderingar om att heder ligger i att kontrollera kvinnornas sexualitet finns det enligt Rexvid och Schlytter (2012) två vägar att gå. Den ena vägen handlar om att visa att män och kvinnor har samma kapacitet och möjligheter i livet och att de är jämlika. Den andra vägen handlar om att fokusera på männen och visa på hur hedersnormer begränsar deras frihet och livssituation (Ibid). De avslutar sin studie med att det finns ett övergripande mål för både män och kvinnor, nämligen att arbeta med frihet från förtryck.

Hedersrelaterat våld och förtryck som ett fenomen

Som nämnts ovan tenderar uppfattningen om hedersrelaterat våld att skapa ett ”vi och dom” tänk i samhället. Eliassi (2014) menar att socialarbetare inte bara ser kulturella skillnader i sitt arbete med sina klienter, de använder sig även av dem när de utformar sina insatser. Således bidrar detta till att socialarbetarna upprätthåller den kulturella hierarkin och de missar att lägga fokus på de sociala faktorerna (Ibid).

Schlytter och Linell (2009) menar att det saknas kunskap för att hitta tecken på hedersrelaterat våld i unga flickors vardag. Författarna uttrycker att flickorna befinner sig mellan två system, det ena är det svenska moderna samhället och det andra traditionella hederskulturella. Det svenska samhället ses som det moderna och det fria, medan systemet som flickorna kommer ifrån ses som bakåtsträvande och konservativt (Ibid). Eliassi (2014) menar att den dominant gruppen i ett samhälle ses ofta som en norm som de andra grupperna jämförs med. Detta leder till att de ”andra” grupperna blir behandlade och talade om utifrån den dominerande gruppen (Ibid).

Meetoo och Mirza (2007) menar att heder är ett missvisande begrepp då det enbart används av samhället i stort och av förövarna. Samhället använder det som en förklaring till våld i nära relationer när det går att hänföra till etnicitet och kultur. De menar att heder i detta sammanhang leder till att våldet förevisas på två sätt. Dels genom att förövarna använder sig av heder för att förmildra våldet som de utsätter flickan för och dels

genom att flickorna inte kan ta sig ur våldet då de genom begreppet heder är rädda för den skam som de kan utsättas för och därför blir det rädda för att söka hjälp. Detta i sin tur leder till att de isoleras från samhället (Ibid).

När immigrant gör icke accepterade saker har samhället en tendens att se det som kultur och skylla på kulturen för deras dåliga beteende (Eliassi 2014). Detta leder enligt honom till att när det talas om hedersrelaterat våld är det kulturen som dödar. En stereotyp bild som finns i samhället idag är att immigranter är bakåtsträvande, konservativa och auktoritära. Därför krävs det att svenska socialarbetare tänker om och slutar dela in världen i ”vi och dom” genom insatser som är kulturstyrda. Detta för att få bort klyftan och skillnaderna som finns mellan etniska svenskar och immigranter (Ibid).

Även Korteweg (2014) och Ercan (2015) lyfter fram att hedersrelaterat våld och förtryck är en benämning som västvärlden har valt att sätta på våld i nära relationer som sker i andra kulturer än den västerländska. På detta sätt uttrycker författarna att samhället i stort har lätt för att skapa en negativ bild av andra kulturer och att det lätt leder till att alla personerna inom kulturerna svartmålad och på så sätt stigmatiseras som ”barbariska”. Medan det västerländska samhället ses som fritt från barbariskt våld (Ibid).

Avslutningsvis vill vi poängtera att vi är medvetna om att den tidigare forskningen berör ämnet hedersrelaterat våld mestadels ur en svensk kontext. Anledningen till detta är att vi vill undersöka insatsen skyddat boende och hur utslussningen går till. Vi är således intresserade av hur insatsen är utformad i Sverige och har inte funnit någon likvärdig internationell studie som berör själva insatsen skyddat boende. Istället har vi valt att ta med internationell forskning som berör fenomenet hedersrelaterat våld och förtryck för att kunna analysera empirin utifrån hur professionellas syn på HRV kan påverka deras arbete.

Teori och teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel kommer uppsatsens teoretiska utgångspunkter att beskrivas. Dessa kommer sedan att användas i analysen för att belysa resultatet. Detta för att skapa en förståelse för hur professionella som arbetar med hedersrelaterat våld förbereder flickorna på utslussningen i förhållande till den isolering/ensamhet som flickorna kan uppleva.

Systemteori

Bronfenbrenner (1979) menar att människor ingår i olika system på olika nivåer och dessa system påverkar oss på olika sätt. Bronfenbrenner menar att det inte går att förstå en person utan att sätta hen i ett sammanhang. I uppsatsen används Bronfenbrenners utvecklingsekologiska systemteori för att belysa hur mikro-, meso-, exo- och makrosystemen runt omkring flickan kan påverka hennes utslussning. Individens agerande kommer agera olika beroende på i vilket sammanhang och system som individen studeras. Flyttas individen till ett annat system kommer hen agera på ett annorlunda sätt. De olika systemen är således en process som påverkar individen hela livet och systemen är helt beroende av varandra (Ibid).

I uppsatsen ligger intresset i att studera hur professionella kan använda sig av den utsatta flickans olika system. Lagerberg och Sundelin (2000) beskriver de olika systemen och vad de innefattar. För att kunna förstå flickans nätverk har vi därför valt att använda oss av deras definitioner av mikro-, meso-, exo- och makronivån och tolkat det utifrån uppsatsämnet. I litteraturen är systemen beskrivna efter barnet, i uppsatsen väljer vi dock att skriva om det utifrån flickan. Detta eftersom respondenterna under intervjuerna har berättat om sina upplevelser i sitt arbete med flickorna. Det är således arbetet med flickans nätverk som kommer att analyseras i studien.

Mikrosystemet

Mikrosystemet innefattar flickan själv som huvudaktör och hennes direkta omgivning så som familj, vänner och skola. I mikrosystemet ingår inte bara individer och föremål utan också händelser som flickan deltar i. Alla individer i flickans olika mikrosystem har olika roller, arbetsfördelningar och funktioner. Det är relationerna och samspelet mellan flickan och dessa aktörer som knyter samman systemet. Relationerna till de olika aktörerna påverkas inte enbart i en tvåvägskommunikation, utan även i en trevägskommunikation (Klefbeck & Ogden 2003). Flickan och mammans relation påverkas inte bara av samspelet som finns mellan dem, utan också vilken relation flickan och mamman har till pappan.

Mesosystemet

Mesosystemet karakteriseras av sambandet mellan flickans närmiljöer. Mesosystemet blir således ett antal mikrosystem som står i relation till varandra. Flickans mesosystem kan variera i storlek beroende på hur omfattande social kompetens och kontaktyta hon har. Flickans utvecklingsmöjligheter och risker beror till stor del på hur hon knyter kontakter och kan röra sig i de olika mikrosystemen som utgör hela mesosystemet. När flickan rör sig från sitt trygga mikrosystem till ett annat, som ger upphov till att ett mesosystem bildas, blir hon sårbar och marginaliserad, till exempel från familjen till skolan. För att få en bra övergång och att flickan inte blir allt för sårbar i den situationen gäller det att familjen ger flickan en bild av att skolstarten är något positivt och roligt. Det underlättar också om skillnaden mellan hemmet och skolan inte är för stor, i form av språkkoder, uppfostringsnormer och gränssättningar (Klefbeck & Ogden 2003).

Exosystemet

Klefbeck och Ogden (2003) menar att det tredje systemet definieras som formella och informella miljöstrukturer som flickan själv inte är deltagare och agerar i, men som ändå påverkar henne och hennes utveckling. Det är samhällsinstitutioner som utgör systemet och det som händer i dessa miljöer får konsekvenser för flickorna via personer som de är beroende av eller andra viktiga sociala institutioner. Det kan till exempel vara insatser från samhället så som hälso- och sjukvård och socialtjänst.

Makrosystemet

Makrosystemet är lagar och regler men även vanor, ideologier och normer för hur samhället ska förstås. Makrosystemet är abstrakt och fungerar som ett tankemönster som styr människors handlingar och roller genom att ge dem innebörd och mening. Det utgörs således av kulturella, sociala, politiska, ekonomiska och legala system (Lagerberg & Sundelin 2000).

Schlytter och Linell (2009) menar att immigranter kan uppfattas befinna sig mellan två system, det moderna svenska samhället och en traditionell hederskultur. De menar att modernt står för individualism och frihet, medan traditionell står för konservatism och individuella begränsningar. Jemteborn (2005) menar att flickor som utsätts för hedersrelaterat våld befinner sig mittemellan två makrosystem som de behöver anpassa sig till. Å ena sidan det makrosystem som de lever i och behöver anpassa sig efter här i Sverige och å andra sidan det makrosystem som de tillhör genom sin kultur från sitt hemland som styr familjen.

Normer

I de olika systemen inom systemteorin som beskrivits ovan framkommer det att det finns normer som styr människors handlingar och roller i de olika systemen. Därför finner vi det relevant att redogöra för vad normer kan innebära i förhållande till studien. Detta för att i analysen kunna resonera kring vilken påverkan normer har för de olika systemen och hur det påverkar de professionellas arbete under flickornas utslussning.

Svensson (2007) menar att människors tankar och handlingar grundar sig i de värderingar och normer som individen växer upp med. Normer representerar det som är kulturellt önskvärt i olika kulturer. I Sverige finns det olika kulturer med normer som existerar parallellt med varandra. Detta leder till att normerna ständigt prövas i förhållande till varandra och det avvikande utmanar det normala, samtidigt som det avvikande i sig är en del i det normala. Det är det annorlunda som möjliggör förändringar (Ibid).

Flickorna som de professionella i studien arbetar med lever som nämnts tidigare mitt emellan två makrosystem, det vill säga i mitten av två kulturer med olika normer. Svensson (2007) beskriver att varje individ försöker att socialisera sig in i det normala genom att integrera med andra individer. Individer som växer upp i en familj med annan kulturell bakgrund än den svenska måste således interagera med sin familj och dess normer, samtidigt som de i skolan genom sina klasskamrater kommer i kontakt med andra kulturer och normer.

Normer kan som nämnts ovan vara både det som är kulturellt önskvärt, men även informella regler som finns mellan individer i en viss situation. Det är genom normerna som människor i sitt vardagliga liv fattar beslut och kan välja att rätta sig efter dem eller aktivt välja att avstå från dem (Ibid).

Metod

Nedan kommer den kvalitativa metoden, den vetenskapsteoretiska ansatsen, urvalet, de etiska övervägandena och studiens tillförlitlighet att diskuteras, samt en redogörelse över arbetsfördelningen i studien.

Kvalitativ metod och kvalitativa intervjuer

I studien använts en kvalitativ metod. Kvalitativ metod handlar om att samla in kvalitativ empiri som tolkas och inte om att mäta ett resultat (Ahrne & Svensson 2011). Den kvalitativa metoden finner sig lämplig i studien då syftet med studien är att förstå hur professionella som arbetar med hedersrelaterat våld förbereder flickorna på utslussningen i förhållande till den isolering/ensamhet som flickorna kan uppleva.

Genom intervjuer har vi kunnat ta del av intervjupersonernas egna uppfattningar och berättelser. Kvalitativa intervjuer inbjuder till att möta intervjupersonernas egna upplevelser och på så sätt blir metoden flexibel där personens svar styr intervjuens fortskridande. Beroende på vad intervjupersonen vill lyfta fram och vad den anser är relevant och viktigt att ta upp och diskutera rör sig intervjun i olika riktningar under tidens gång (Bryman 2011).

I uppsatsen har semistrukturerade intervjuer använts, där vi utformat en intervjuguide med specifika teman. Under semistrukturerade intervjuer har intervjupersonen en stor rörelsefrihet att utforma svaren utifrån vad den anser vara viktigt och vad den vill få fram och poängtera. På så sätt kan viktiga frågor och områden belysas utan att forskaren har med det i intervjuguiden (Ibid). Semistrukturerade intervjuer var till fördel i studien, då vi inte visste vad vi skulle få för svar på frågorna innan intervjuerna. Vi kunde därför med fördel inleda intervjuerna med att ställa en öppen fråga om ett ämnesområde och allt eftersom vad intervjupersonerna svarade kunde följdfrågor ställas för att få veta mer och ta reda på om vi förstått dem rätt.

Vetenskapsteoretisk ansats

I denna studie har vi valt att använda oss av en kvalitativ metod och har utgått från den hermeneutiska ansatsen. Hermeneutik handlar om att förstå och tolka texter eller vad andra människor säger i ett sammanhang. Det handlar om att förstå betydelsen i det människor gör eller vad de säger (Thomassen 2007). Genom kvalitativa intervjuer och den hermeneutiska ansatsen vill vi finna svar på frågeställningarna och fokus kommer ligga på att tolka och förstå vad intervjupersonerna säger i studien.

Inom hermeneutiken blir intervjuforskning relevant då det handlar om att översätta talade ord till skrift och tolka meningen i vad de intervjuade har berättat. Hermeneutik handlar inte bara om att förstå och tolka en text, utan även om att kunna förklara texten (Kvale & Brinkmann 2009).

Urvalsmetod och Urval

Vi har tagit kontakt med två verksamheter för att finna personer med spetskompetens inom hedersrelaterat våld. Av etiska skäl nämns inte verksamheterna vid namn, då de arbetar med skyddsärenden och risken finns att deras klienter kan känna igen sig i exempel som kommer fram i intervjuerna.

Urvalet av intervjupersoner har gjorts utifrån studiens syfte och frågeställningar för att maximera chanserna att få relevanta och givande svar. I studien har ett målinriktat urval gjorts. Bryman (2011) rekommenderar ett målinriktat urval vid forskning som rör kvalitativa intervjuer. Denna typ av urval används för att forskaren vill finna intervjupersoner som är relevanta för forskningsfrågan. Vi har således vänt oss till verksamheter som arbetar med den problematik som vi är intresserade av. Samt medvetet valt att kontakta en offentligägd och en privatägd verksamhet för att få en spridning i empirin.

På de olika verksamheterna kontaktades verksamhetscheferna med tanke på det målinriktade urvalet och genom de kontakterna har vi fått hjälp att få ut förfrågan till rätt personer. Genom att verksamhetscheferna valde ut vilka intervjupersoner vi skulle få kontakt med är vi medvetna om att det kan ha påverkat svaren i studien. Verksamhetschefen kan ha valt personer för att intervjuerna skulle ge bra svar och lyfta verksamheterna. Vi har även använt oss av det Bryman (2011) kallar snöbollsurval för att kunna sprida ut förfrågan till personer som är lämpliga att intervjua för studien. Efter att ha intervjuat en person har vi således frågat vidare om hen känner någon mer som kunde tänka sig att ställa upp. En risk med detta urval är att det kan bli homogent och för att minska den risken har vi valt att använda oss av mer än en verksamhet.

Urvalet som har använts har lett till att vi både har fått intervjua skyddskonsulenter, skyddspedagoger och verksamhetschefer. Således har vi fått ta del av arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck på olika nivåer inom samma verksamhet och på så vis fått chansen att skapa en vidare bild. Genom att ha fått ta del av olika personer erfarenheter har vi fått möjligheten att förstå arbetet inom detta ämne i en större kontext.

Genomförande

I början av studien försökte vi finna så mycket forskning som möjligt som hade anknytning och relevans för det valde ämnesområdet. Genom den tidigare forskningen kunde vi sedan börja forma en problemformulering, ett syfte och frågeställningar. För att få fram tidigare forskning som stämmer överens med det valda ämnesområdet har databaserna OneSearch, Academic Search Elit, Libris och Social Services Abstracts använts. Sökorden som använts är: honor, honour, crime, killing, social work, social services, violence, shelter och honour killing. Vi har dessutom funnit relevant tidigare forskning till studien genom att studera referenslistorna i artiklar, avhandlingar och utredningar som handlat om hedersrelaterat våld i andra aspekter än just utslussningen från skyddat boende.

När studien sedan börjat ta form och vad som skulle studeras blev tydligt tog vi kontakt med de tilltänkta respondenterna. Detta skedde genom en personlig kontakt och därigenom har vi kunnat få telefonnummer och mailadresser till de verksamheterna som har intervjuats. Den första kontakten med verksamheten gjordes över telefon till verksamhetscheferna för att få ett snabbt svar, samt öka chanserna att de skulle svara. Därefter mailade vi ut ett informationsbrev om studien där informanterna fick närmare och mer detaljerat beskrivning av studiens syfte, genomförande och vilka vi var som skulle genomföra studien. Verksamhetscheferna hittade därefter olika intervjupersoner som kunde tänka sig att ställa upp.

Vi har gjort en gruppintervju med tre informanter, samt två telefonintervjuer med ytterligare två informanter. Gruppintervjun tog cirka tre timmar att genomföra och telefonintervjuerna tog i snitt en timme. Alla informanter har godkänt att intervjuerna spelas in. Efter intervjuerna hade genomförts transkriberades materialet, intervjuerna skrevs ned ordagrant ord för ord. Bryman (2011) menar att transkribering underlättar för att bibehålla intervjupersonernas uttryckssätt och ord.

När intervjuerna var transkriberade gick vi noggrant igenom materialet för att hitta ett samband med vad intervjupersonerna sagt. På så vis fann vi några temaområden som vi valde att dela upp resultatdelen i. För att lättare kunna urskilja de olika teman och vad som var relevant för studien använde vi oss av färgpennor för att markera olika teman i transkriberingen. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2011) menar att citat från intervjupersonerna med fördel skrivs om från talspråk till skriftspråk i studien för att öka läsbarheten. Detta har gjorts i studien för att underlätta för läsaren och göra intervjupersonerna rättvisa. Vi har tolkat vad de säger i talspråk för att omformulera det till skriftspråk så att det stämmer överens med språket i resten av uppsatsen.

Etiska överväganden

Det etiska övervägandet handlar om att väga studiens nytta mot den risk som kan uppstå. Forskare kommer ofta i kontakt med utsatta och maktlösa grupper och det är viktigt att ur en etisk synpunkt fundera över om och hur studien ska genomföras (Andersson & Swärd 2008). Vi har valt att vända oss till professionella som arbetar med flickorna som utsätts för hedersrelaterat våld för att undvika detta, istället för att intervjua flickorna själva.

Det finns fyra olika krav som tillämpas vid forskning för att skydda de beforskade i studien. Dessa fyra aspekter diskuteras nedan utifrån studien.

Informationskravet. För att uppfylla informationskravet valde vi att i början av varje intervju informera om syftet med studien och varför vi vill genomföra den, samt hur intervjun skulle gå till. Detta gjordes även innan intervjutillfällena genom att skicka ut informationsbrev i samband med den första kontakten med verksamheterna. Informationen angående studien kan ges i förhand, men även i efter hand när intervjuerna är genomförda (Daneback & Månsson 2008). Vi ansåg det mest lämpligt att informationen om studien nådde ut till intervjupersonerna i förväg då hedersrelaterat våld och förtryck är en känslig fråga. Detta för att de vi ville intervjua skulle kunna avgöra om de önskade delta eller inte, samt att vi tyckte det var viktigt att de visste vilka vi var och varför vi ville ta del av deras erfarenheter.

Informationsbrevet till verksamheterna innehöll information om studiens upplägg, hur genomförandet av intervjuer skulle gå till, syftet med studien och kontaktuppgifter till oss (se bilaga 1). Detta för att de skulle få möjlighet att ställa frågor om de fann några otydligheter. I brevet var vi även tydliga med att påpeka att deltagande var helt frivilligt och att de kunde avbryta intervjun när det ville utan närmare motivering.

Samtyckeskravet betyder att de som intervjuas själva har rätt att bestämma över sin medverkan (Daneback & Månsson 2008). I enstaka fall kan detta inhämtas i efterhand, men vi ansåg att det var mest lämpligt att få samtycke innan intervjuerna. Forskaren måste även få samtycke från intervjupersonerna om att spela in samtalen (Vetenskapsrådet 2011). Därför har vi inlett alla intervjuer med att fråga om samtycke till att spela in intervjuerna och förklarat att syftet med det var att vi skulle kunna transkribera dem. Detta för att få fram empiri som överensstämmer med vad som sägs i intervjuerna och inte låta resultatet påverkas av vad vi valt att anteckna under dem och vad vi kom ihåg eller inte.

Konfidentialitetskravet betyder att respondenternas identitet inte får röjas för obehöriga (Daneback & Månsson 2008). I studien nämns därför ingen vid namn, varken personer eller verksamheter, detta för att inte riskera att bryta mot konfidentialitetskravet. I och

med att de skyddade boendena måste hållas hemliga har det inte gjorts några intervjuer där, utan intervjuerna har skett i lokaler som personerna vid verksamheterna har valt ut. En medvetenhet fanns redan innan studien om att vissa av intervjuerna skulle behöva ske via telefon på grund av sekretess och intervjupersonernas arbeten.

Nyttjandekravet. Det material som samlats in under studien har enbart använts till att kunna genomföra uppsatsen och när uppsatsen är godkänd kommer allt material att förstöras. Vi har varit noga med att förvara allt material så att inga obehöriga kan komma åt det. Detta eftersom forskare och studenter är skyldiga att skydda materialet (Vetenskapsrådet 2011).

Reliabilitet och validitet

Reliabilitet handlar om studiens tillförlitlighet, om resultatet i undersökningen skulle bli detsamma om den skulle genomföras igen. Validitet innebär att undersöka det som studien ämnar att undersöka. Djurfeldt m.fl. (2010) menar att validitet handlar om studiens begreppsmässiga och teoretiska relevans och hur väl intervjufrågorna svarar upp till det som verkligen ska undersökas. Det vill säga studiens giltighet.

För att öka studiens tillförlitlighet har vi noggrant studerat tidigare forskning och teorier. Detta för att skapa en förståelse om hedersrelaterat våld och den aktuella situationen. Genom denna förståelse har vi sedan kunnat utforma ett forskningsområde och en intervjuguide som lett till att vi har kunnat få in empiri till studien. Vi har använt oss av semistrukturerade intervjuer för att kunnat ställa följdfrågor utöver intervjuguiden och på så sätt maximera insamlandet av empiri och öka respondenternas eget inflytande över intervjuerna. Detta har gjort det möjligt att samla in tillräckligt med empiri för att kunna besvara frågeställningarna.

Genom att vi medvetet har gjort ett val att vända oss till en offentlig och en privat verksamhet ökar vi tillförlitligheten i studien. Vi har intervjuat olika professioner inom de båda verksamheterna och de har alla gett oss liknande svar. Sammantaget ökar det tillförlitligheten i studien, eftersom detta tyder på att studien skulle få samma svar om den genomfördes på nytt.

När det gäller validiteten i studien handlar det som ovan nämnt om hur intervjufrågorna ger svar på det som forskaren avser att studien verkligen ska belysa. Bryman (2011) menar att det finns olika typer av validitet, mätningvaliditet, intern validitet och extern validitet.

Mättningsvaliditet, eller begreppsvaliditet, handlar om hur väl forskaren mäter det som studien är avsedd att mäta (Bryman 2011). För att öka den här formen av validitet i studien har vi med respondenternas godkännande spelat in intervjuerna. Detta för att inte viktig information ska gå förlorad.

Intern validitet handlar om huruvida de slutsatser som är tagna i studien är tillförlitliga eller inte. För att säkra studiens interna validitet har vi formulerat liknande frågor till intervjupersonerna utifrån intervjuguiden. Svaren som vi fått av respondenterna har vi sedan noggrant analyserat med hjälp av systemteorin och normbegreppet som vi valt att utgå från för att belysa studiens problemområde.

Extern validitet handlar om hur generaliserbart studiens resultat är i jämförelse med andra situationer och kontexter. Då vi endast har intervjuar fem respondenter anser vi att den externa validiteten inte är särskilt hög. Det går inte dra generella slutsatser utifrån dessa fem respondenter i jämförelse med hela populationen. Vi kände ändå att vi kan se liknande karaktärsdrag i alla respondenternas svar som vi fått ta del av och det tyder på att deras svar inte påverkas av att de är med i en studie.

Arbetsfördelning

Så långt det har varit möjligt har vi gjort alla delarna tillsammans. Ibland har arbetet delats upp för att kunna vara effektiva. Vi valde att dela upp dem som skulle kontaktas sinsemellan och har sedan hållit i intervjuerna tillsammans. Vi valde att dela upp de inspelade intervjuerna och transkriberade några var, då vi inte fann någon vinning med att sitta och transkribera intervjuerna tillsammans.

Uppsatsen har krävt ett stort samarbete och vi har kompletterat varandra på olika sätt. Vi kunnat vara konstruktiva mot varandra under arbetets gång, vilket har lett till att uppsatsen har färdigställts på ett bra sätt. Under processens gång har ansvarsfördelningen varit jämlik och samarbetet har fungerat bra.

Resultat

I resultatdelen presenteras det som framkommit i intervjuerna och det vi anser vara relevant för uppsatsens syfte och frågeställningar. Inledningsvis kommer intervjupersonerna kortfattat att beskrivas och begreppen isolering och ensamhet kommer att förklaras i förhållande till studien. Därefter kommer en inledande beskrivning om hur verksamheterna arbetar från ärendets start tills dess att det avslutas, detta för att underlätta för läsaren att skapa en förståelse för resultatet. Resultatet kommer att presenteras i åtta teman: Skillnad mellan isolering och ensamhet, Att lämna sin familj och aldrig mer kunna återvända, Socialtjänstens påverkan, Familjens och kamraternas betydelse innan, under och efter insatsen, Kollektivets makt, ensamheten och längtan efter att bli älskad, Skyddets utformning, Det fiktiva livet och psykiska skyddet, samt Ut i livet på egna vingar.

I resultatdelen är det intervjupersonernas erfarenheter och upplevelser som bildar empirin. Vi är medvetna om att empirin grundar sig på deras tolkning av vad de tror flickorna tänker och känner. Citat kommer att användas från intervjupersonerna för att lyfta fram deras ord och upplevelser av sitt arbete. I texten benämns de som intervjuats som A, B, C, D och E.

Efter resultatdelen kommer en analys där vi belyser resultatet genom de teoretiska utgångspunkterna, systemteori och normer, samt knyter ihop det med tidigare forskning.

Beskrivning av intervjupersoner

A – är föreståndare i en av verksamheterna och har varit med i uppstartandet av båda verksamheterna som vi har använt oss av i studien. Hon är socionom i grunden och har jobbat med hedersfrågor sedan 2003.

B – har arbetat inom den ena verksamheten i tre år och sedan 1,5 år tillbaka är hon en av två skyddspedagoger som arbetar med att stötta flickorna under utslussningen från HVB-hem till utslussningslägenhet och vidare ut i eget boende

C – är beteendevetare i grunden och relativt ny på området hedersrelaterat våld. Hon har jobbat i en av verksamheterna i några månader och arbetar som skyddspedagog.

D – har en socionomutbildning och har sedan 5-6 år tillbaka jobbat som skyddskonsulent i en av verksamheterna. Hon har tidigare arbetat med ungdomar, hedersrelaterat våld och förtryck var helt nytt för henne innan hon började i verksamheten.

E – är utbildad socionom och arbetar som skyddspedagog. Hon har arbetat inom en av verksamheterna sedan den startade och har arbetat som skyddspedagog sedan 2006.

Inledande beskrivning av processen vid ett HRV-ärende

De intervjuade berättar att flickorna som de kommer i kontakt med i sitt arbete ofta upptäcks i skolan. Där får flickorna hjälp och stöd att söka sig till socialtjänsten. När socialtjänsten får kännedom om problematiken kan de antingen välja att sköta ärendet själva eller ta kontakt med verksamheter, liknande dem vi varit i kontakt med, för att få hjälp och stöd med ärendet. Intervjuperson D berättar att hon upplever att socialtjänsten blivit bättre på dessa ärenden. Hon menar att de enklaste fallen sköter de själva och de svårare ärendena hamnar hos verksamheter som är specialiserade på HRV.

De vi har intervjuat får således uppdrag från socialtjänsten. Alla flickor som de arbetar med har fått bistånd av socialtjänsten. De som är under 18 år är placerade enligt Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) (SFS 1990:52) andra paragrafen som beror på miljö, till exempel fysisk och psykisk misshandel. Endast ett fåtal placeras enligt paragraf tre, det vill säga på grund av sitt eget beteende, berättar personerna A och D. Är flickan över 18 år placeras hon frivilligt, det vill säga en SOL-placering, enligt socialtjänstlagen (SFS 2001:453). Verksamheternas uppdrag från socialtjänsten blir att inleda ärendet med att göra en skyddsutredning för att ta reda på hur flickans nätverk ser ut och vem hon måste skyddas från. Utifrån utredningen kommer skyddskonsulenterna fram till i vilken stad flickan kan skyddsplaceras. Det handlar först och främst om det fysiska skyddet, att få flickan i säkerhet. Därefter börjar arbetet med flickan, att lära henne hur hon ska skydda sig i vardagen för att inte riskera att röjas och hur hon kan leva sitt liv utan stöd från sin ursprungsfamilj.

Båda verksamheterna föredrar att själva organisera flickans boende och få in henne i deras boendekedja. De ser helst att flickan först placeras på ett HVB-hem, då det blir ensamt för flickan att först hamna själv i en lägenhet i en stad där hon inte känner någon. Från HVB-hemmet kan hon slussas vidare ut mot deras skyddslägenheter där de sakta men säkert minskar ned kontakten med flickan och så småningom söker sig flickan till ett eget boende och flyttar ut från skyddslägenheten. Flickan har stöd av personalen på HVB-hemmen när hon bor där och i skyddslägenheten får hon hjälp och stöd av en skyddspedagog som ska hjälpa henne att leva säkert utan att ta risker.

Som nämnts ovan blir skyddskonsulentens uppgift till en början att göra skyddsutredningen, ta reda på vad flickan behöver skyddas från, vilka insatser hon behöver

och vad hon behöver ha hjälp med. Det är även deras uppgift att samordna alla kontakter med myndigheterna runt omkring flickan under hennes placering inom verksamheten. Det är sedan socialtjänsten som avgör när de tycker flickan är redo att klara sig själv och avslutar då ärendet.

A berättar att det är en stor skillnad på hur de arbetade med hedersrelaterat våld nu än när de började arbeta med det. Samhället såg annorlunda ut och det fanns ingen kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck. De som började arbeta med denna problematik hade inga läroböcker om HRV, utan fick testa sig fram och lära sig av de första flickorna som de tog emot. I början handlade deras arbete om att enbart skydda dem fysiskt, men nu är det även inriktat på det psykiska skyddet och flickornas mående.

”Nu erbjuder vi skydd. Men framförallt behandling. Jag ska inte säga att vi inte jobbar med det fysiska skyddet, för det gör vi, det är klart vi skyddar dem fysiskt. Men det fysiska skyddet är helt verkningslöst om vi inte jobbar med de inre processerna och det psykiska skyddet. Helt verkningslöst ska jag säga och den största utmaningen vi har att jobba med är det som skyddspedagogerna gör. Den psykiska omsorgen, när [pedagogerna] är där så pass lite tid och flickorna är så ensamma”

Person A

Skillnaden mellan isolering och ensamhet

Under intervjuerna insåg vi att den isolering som vi läst om i tidigare forskning är en viktig del i arbetet med hedersrelaterat våld, dock fick vi förståelse för att ensamhet är mer väsentligt. När vi skriver isolering i resultatdelen kommer vi syfta på det fysiska, att bli isolerad från sin familj, vänner och till viss del samhället. Då vi istället skriver ensamhet syftar vi på det känslomässiga, det som intervjupersonerna beskriver att flickorna upplever. Dessa två begrepp hänger ihop och är ibland svåra att hålla isär, då ensamhet kan vara en följd av isoleringen. Dock kan en person vara isolerad utan att känna sig ensam och vice versa.

Att lämna sin familj och aldrig mer kunna återvända

När skyddspedagogerna och skyddskonsulenterna kommer i kontakt med flickorna har flickorna valt att ta steget och lämna sin familj. Som nämnts ovan har skolan en viktig roll att upptäcka flickorna som utsätts för HRV menar intervjupersonerna.

”Skolsköterskor är mycket viktiga och lärare. Ofta pratar [flickorna] om att de har någon bra lärare som har sett att de ser ledsna ut. De flesta tjejerna som kommer till oss är inga extroverta tjejer utan det är tysta, välfungerande och jätteduktiga tjejer.”

Person A

Respondenterna anser att det krävs att personal på skolor så som lärare och elevhälsoteam är uppmärksamma för att hjälpa dessa flickor. Risken är stor att de aldrig får hjälp till att ta kontakt med socialtjänsten.

Samtliga intervjupersoner berättar att den vanligaste anledningen till att flickorna väljer att ta steget att bryta med sin familj är att de blir förälskade i någon som familjen inte accepterar eller att de hotas med bortgifte.

”All fysisk, psykisk och sexuell misshandel står de ut med. Det har de på något sätt lärt sig att stå ut med och hantera. Men när det kommer till att de ska bli bortgifta och att någon ska bli vald, då förstår de att då går de från en misär till en annan.”

Person A

Vissa av dem vet att de aldrig kommer att kunna återvända för att hotbilden är så pass stor.

”En del lever med den känslan att de aldrig kommer kunna återvända. Aldrig någonsin ens kunna ringa[...]”

Person B

”[...] och det vet ju just den här tjejen som jag hämtade i onsdags. Hon kan aldrig mer återvända. Det beslutet hon gjorde, det var ett beslut hon tog och det är också ett beslut som hon inte kan göra någonting åt nu.”

Person A

Alla intervjupersoner poängterar att ensamhet är ett stort problem både under och efter insatsen. Pedagogerna berättar att flickorna kommer från familjer där kollektivet är mycket viktigt. Familjerna gör allting tillsammans och många av flickorna har aldrig varit ensamma eller sovit över hos en kompis. Det blir en stor omställning för flickorna när de väljer att ta steget och kapa alla band med sin familj och sina nätverk. Det blir ett hinder i utslussningsprocessen då flickorna inte alls är vana vid den ensamhet som uppstår. A upplever att flickorna lever i någon slags euforisk känsla några dagar, sedan slår skulden och skammen till och flickorna börja tvivla på sitt val.

”Då när hon lämnar familjen så är det en befrielse. Att få gå ut och röka själv till exempel eller att bara kunna gå ut själv. Och den euforiska känslan är man i ett par/tre dagar sedan slår skulden och skammen till och flickorna tänker; Vad har jag gjort? Vad har jag gjort? Jag är inte värd någonting. Hur kunde jag lämna dem? Hur kan jag vara så egoistisk och ta ett sådant här beslut.”

Person A

Socialtjänstens påverkan

De intervjuade berättar att det är stor skillnad på olika socialtjänster och att socialtjänsten kan vara både en möjlighet och ett hinder under flickans placering. Det är en hög procent av flickorna som inte fullföljer sina placeringar av olika anledningar. Det kan handla om att socialtjänsten placerar flickorna där det saknas kompetens om HRV. Ibland blir de placerade i familjehem som inte är insatta i problematiken eller på hotell och så ”väljer” flickorna i stället att återvända hem.

”Jättemånga ungdomar kommer helt fel. Och så går de hem, och så säger man; Det är ingen idé att hjälpa för de går ändå hem. Sådant kan ju göra en så upprörd att man får rysningar. För då skuldbelägger man ju flickan igen.”

Person C

Här menar intervjupersonen att det inte är flickan som har misslyckats, utan det är samhället som inte har tagit sitt fulla ansvar.

Alla intervjupersoner uttrycker att samarbetet med socialtjänsten ibland kan vara svårt eftersom vissa socialtjänster vill försöka lösa mycket på egen hand även i svåra ärenden. Intervjuperson D menar att detta kan leda till att verksamheten inte kan följa sin boendekedja fullt ut då socialtjänsten gärna vill skynda på processen genom att hitta egna lösningar och placeringar. Det handlar mycket om ekonomi och vad samhället är villiga att betala för flickornas insatser. B och D säger att det är svårt att prata generellt om flickorna, alla är unika individer med olika behov. Pengar får inte vara avgörande i besluten för hur länge en flicka får bo på ett HVB-hem eller i en skyddslägenhet. Intervjupersonerna känner att socialtjänsten ibland har svårt att se flickornas behov och att de skyndar på processen. Det kan leda till att flickan inte är redo för att placeras i en egen lägenhet där hon kan mötas av en ensamhet och en tystnad som hon inte hunnit förbereda sig på.

Ytterligare ett hinder som finns i arbetet med flickorna under och efter insatsen skyddat boende är om flickan är omhändertagen med stöd av LVU mot sin vilja på grund av att socialtjänsten anser att hon befinner sig i stor fara. Intervjuperson D uttrycker att det kan finnas mycket mer motstånd och svårighet i arbetet med dessa flickor än de flickor som samtycker till vården trots att föräldrarna motsätter sig.

”Det blir mycket tuffare att jobba med en flicka där socialtjänsten faktiskt bara gått in och fattat ett beslut om LVU och där det gått väldigt snabbt och där flickan kanske inte riktigt är med själv på beslutet. Det är speciellt att jobba med en sådan tjej i början. Det är mycket motstånd och så. Men det som är generellt för alla tjejer är att det är otroligt jobbigt för dem att ta det här klivet och lämna sin familj och sitt nätverk. För det innebär att de måste klippa från hela sitt nätverk, alltså hela sin släkt och där har vi ju en stor

skillnad mellan vanliga kvinnofridsärenden där det ofta finns en gärningsman, en förövare. Men det här är ju sanktionerat av en hel familj, ett helt släkte.”

Person D

Alla intervjupersoner poängterar att socialtjänstens bemötande och förståelse för flickan och placeringen har en stor betydelse. En möjlighet som socialtjänsten kan stå för är att upprätthålla en kontakt med flickan och verksamheten flickan är placerad hos. B uttrycker att de oftast har en bra kontakt med de flesta av socialtjänsterna och att de har delavstämningar med dem ungefär var sjätte till var tionde vecka. Intervjuperson D menar att de kan påverka socialtjänstens beslut till viss del, men anser att socialtjänsten skulle behöva ytterligare kunskap för att kunna hjälpa flickan på bästa sätt. E menar att de i sin verksamhet inte har så stort inflytande och möjlighet att fatta beslut innan flickan är placerad hos dem. När flickan väl är placerad uttrycker E att de får mer att säga till om och kan lättare påverka att flickans behov blir tillgodosedda.

Familjens och kamraternas betydelse innan, under och efter insatsen

Båda verksamheterna arbetar enbart med familjen när de anser att det finns något att vinna på att flickan har kontakt med familjen. På den ena verksamheten menar personalen att det är viktigt att tänka sig flickorna som offer och familjen som förövaren. Det går inte att arbeta med föräldrar/barnperspektiv eftersom flickan får illa, hon faller offer för de handlingar som familjen utför.

”Alla positiva och alla bra kontakter som de har ska de få lov att behålla, men däremot är vi väldigt noga med att det här är brottsoffer och deras föräldrar är förövare, det är det perspektivet som vi har här på verksamheten. Det är brottsoffer/förövarperspektivet och inte förälder/barnperspektivet, för då har föräldrar rätt till barn och de får en överordnad ställning. Flickorna ska inte få frågan om de vill träffa sina föräldrar eller inte, för det kan bara svara ja på den frågan utifrån sitt sätt att tänka. Så de ska aldrig ställas den frågan, utan man ska tänka dem som brottsoffer, det vill säga den maktbalansen och den utsattheten som det innebär. Så därför ställer vi aldrig frågan om de vill träffa sin familj, utan den frågan får komma från flickorna i så fall.”

Person A

På den andra verksamheten har de speciellt anställda familjepedagoger som har hand om arbetet med familjen om de finner det lämpligt. Person D menar att det kan vara bra att få familjens perspektiv i vissa ärenden, eftersom det finns struliga tonårsflickor även bland flickor som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. En vanlig skyddsutredning bygger enbart på flickans berättelser, medan en utökad skyddsutredning innefattar både flickans och

familjens perspektiv i situationen. En utökad skyddsutredning görs vanligen när det är unga flickor (12-13 år) som ska skyddas, för att få en helhetsbild av hur situationen verkligen ser ut.

Flickorna som gör valet att lämna sin familj är medvetna om att de inte kommer kunna träffa sin familj igen. Alla vet om vilket val de gör, men alla är inte rustade för vad det innebär. Kontakter med kamrater som varit mycket viktiga i deras tidigare liv kan komma bli helt oväsentliga när flickan placerats. A, B och C berättar att flickorna vill skydda sina vänner. Familjen kan känna till flickans kontakter och flickan väljer att säga upp kontakterna för att inte riskera att kamraterna ska råka illa ut.

Samtliga intervjupersoner upplever att många flickor känner skuld och skam gentemot familjen på grund av sitt beslut att lämna den. De märker att det är lätt för flickorna att tänka tillbaka på livet innan de lämnade sin familj, de minns de bra sakerna och glömmar det som var negativt. Intervjupersonerna A och C menar att de upplever att flickorna har lättare att se pappan som en förövare, mammans delaktighet i det hedersrelaterade våldet och förtrycket glöms ofta bort. Intervjupersonernas förklaring är att de tror att flickan ibland kan känna igen sig i sin mamma och tänka att hon har fått gå genom liknande saker. De berättar att många av dessa flickor uttrycker att de har en skyldighet mot sin mamma.

"[...] det är någonting som jag har tänkt på som man säger på ett särskilt sätt, det har [pedagogerna] säkert hört flickorna säga flera gånger. Men jag har en skyldighet, för mamma har burit mig i magen i nio månader."

Person A

Intervjuperson A menar att det är viktigt att stötta flickan i att upprätthålla en kontakt med familjen om hon vill det. Hon tror att det är av stor betydelse att de som arbetar med flickorna hjälper dem med kontakten för att det ska ske på ett bra och tryggt sätt så att inte flickorna tar saken i egna händer och kontaktar familjen.

"[...] för att om inte vi hjälper till med det på ett tryggt och säkert sätt så gör dem det bakom ryggen på oss och då hakar familjen i dem och då får vi inte loss dem. Det är bättre vi är med i det, så vi är med på massor med samtal med föräldrarna, umgängen och möten."

Person A

Intervjuperson D berättar att flickorna är väl medvetna om att de aldrig kan åka hem och hon upplever att deras längtan efter familjen är så stor att de på ett eller annat sätt hittar en väg där de kan få reda på hur det är med familjen.

"[...] det ligger en sådan otrolig längtan tillbaka till familjen, den längtan finns där alltid, oavsett. Om man frågar flickorna om de vill åka hem svara de nej, jag vet att jag inte kan åka hem, jag kommer inte åka hem. Men de saknar sin familj så mycket... jag tänker att våra tjejer nästan måste vara lite avstängda för att orka gå igenom det här. Jag tänker att våra klienter på ett eller annat sätt har någon kontakt med sitt nätverk bakom vår rygg. Det har jag fått känslan av ibland. För att orka. Dom har hitta någon väg som de tror är säker. Jag tänker att våra ungdomar är ju så smarta. Dom har ju levt ett liv hemma i sin familj som har inneburit att de varit tvungna att smyga med olika saker. De har gömda mobiler och de har hittat kanaler att som de kan komma ut i den världen som de vill leva i och nu när de lever i den världen som de inte fick leva i, då har de givetvis kanaler åt andra sidan som vänder sig inåt också, tillbaka till familjen."

Person D

Kollektivets makt, ensamheten och längtan efter att bli älskad

"Du kan liksom aldrig tolka och förstå de ungdomarna som vi möter om du sitter med de glasögonen på som finns här i det västerländska landet. Det kollektivistiska, du måste liksom förstå det här gruppsytrycket. Och förstå det psykologiska fenomenet som är med att lämna ett kollektiv och gå till en total ensamhet. Det är som att man inte finns. Jag brukar skoja och säga det lite slarvigt att man inte är skapt för att klara ensamhet. Man har liksom inte de resurserna. Vi låter våra barn växa upp med att ensam är stark. Här är ensam svag. Den svagaste av den svagaste länken man kan vara."

Person A

För att öka möjligheterna för flickorna att kunna slussas ut på ett så bra sätt som möjligt poängterar alla intervjupersoner som nämnts ovan att flickorna helst ska placeras i ett familjehem eller HVB-hem innan de hamnar i egen skyddslägenhet.

"Ensamheten blir ju väldigt konkret om du flyttar raka vägen ut i en lägenhet. Det blir så konkret. Du blir helt ensam. Vi hjälper flickorna med att fixa ett telefonkort eller SIM-kort och sen blir det helt tyst. Det är därför jag tänker att det är bättre att tjejerna får komma in i ett sammanhang först, innan de flyttar ut i någon form av egen lägenhet. För där bli ju risken väldigt stor, när du sitter ensam i din lägenhet, helger, kvällar eller vad som helst. Datorn och internet finns där. Det är väldigt lätt att faktiskt slå ett nummer och ringa. Sen har de ringt hem, istället för att de ska komma in på ett boende eller ett familjehem där det finns andra runt omkring dem hela tiden. Andra som de kan ta hjälp av när svackorna kommer, för de kommer."

Person D

De intervjuade talar om hur mycket flickorna längtar efter att bli älskade. Efter att ha lämnat hela sin familj på grund av det hedersrelaterade våldet och förtrycket kan flickan

uppleva många hinder och motgångar och känna av den skam som familjen anser hon fört över familjen. Denna skuld och skam som familjen får henne att känna leder enligt dem vi har intervjuat till att flickan har svårt för att tro på att någon ska kunna älska henne.

”Vi hade en flicka som låg i knäet och jag kliade henne i håret. Plötsligt blev hon jättearg. Hon flög upp och smällde igen dörren, kastade saker och kommer tillbaka och skäller ut mig för att jag överhuvudtaget rört vid henne. Flickan säger: Varför ska du älska mig? Varför ska du tycka om mig när ingen annan gör det?”

Person B

”Inte ens min mamma gör det. Nej varför ska du tycka om mig när inte ens min mamma gör det. Det handlar nästan alltid om det. Inte ens min mamma tycker om mig. Jag är inte ens värd att tyckas om. Jag är inte värd att älskas. Jag är hora, ful äcklig och en skam för familjen. Jag är haram¹.”

Person A

Flickorna som de intervjuade beskriver hanterar detta på olika sätt. Vissa av dem träffar ingen, medan andra kan gå så långt att de till och med säljer sig för att få känna någon form av närhet. De intervjuade menar att det finns en sådan otrolig längtan hos flickorna efter att få bli älskade.

”Det blir måååånga män och det är ju ingen som är en bra man.”

Person C

”De männen som kommer ser inte flickorna som fina kvinnor som de vill leva med, de använder dem enbart för att ha sex, för [männen] är de inga framtida kvinnor, de är ju orena kvinnor.”

Person B

”Medan kvinnan redan har planerat bröllop med männen.”

Person C

De vi intervjuat nämner att flickorna ständigt blir ifrågasatta på grund av att de inte är gifta, i deras kulturer är det ovanligt att som tjuugoåring inte vara gift. Det händer att de blir stannade på gatan och personer kommer fram och frågar varför de går själva, att personer tittar snett för att det går bredvid en vit svensk kvinna eller för att de sitter och fikar med kamrater från andra kulturer.

”Detta är det här som är kollektivets kontroll.”

Person A

---

¹ Haram är allt som är förbjudet/otillåtet enligt islams regler

Skyddets utformning

Intervjuperson A trycker på att det fysiska och psykiska skyddet hänger ihop. Förr fokuserade skyddsboenden mycket på det fysiska skyddet, att få flickorna i säkerhet och flickornas psykiska mående och välbefinnande glömdes bort. Som nämnts tidigare poängterar hon att de har fått mer kunskap inom området, idag vet personalen på skyddsboendena att det fysiska skyddet är helt meningslöst om de inte arbetar med det psykiska. Intervjuperson A beskriver det såhär:

”Samhället kunde inte mer förr, kunskapen och debatten såg helt annorlunda ut. Vi kunde helt enkelt inte mer. Nu erbjuder vi ju skydd, men framförallt behandling. Så vi jobbar med det fysiska skyddet absolut, men det fysiska skyddet är helt verkningslöst om vi inte jobbar med de inre processerna och det psykiska skyddet. Helt verkningslöst ska jag säga. Och det är det som är den största utmaningen ska jag säga med det jobbet [pedagogerna] har, att jobba med den psykiska omsorgen när man träffar tjejerna så lite och de känner sig så ensamma.”

För att kartlägga skyddsbehovet understryker intervjupersonerna vikten av nätverkskartor, skyddsutredningar och skyddsbedömningar. Motivet till hoten och våldet kartläggs och personalen får fram hur de ska tänka kring skyddet för flickorna. Som nämnts tidigare i texten handlar hersrelaterade ärenden om våld mot en individ, oftast en flicka som kan vara utsatt av flera individer. I arbetet med henne krävs det en genomtänkt skyddsplan och säkerhetsåtgärder för att möjliggöra för flickan att bygga upp ett nytt liv utan våld och förtryck.

Intervjupersonerna B, C och E poängterar att de får vara hårda med att flickorna inte får ta med sig någon hem till deras lägenheter. I den ena verksamheten är två intervjupersoner mycket tydliga med att det är förbjudet att ta upp någon till sin lägenhet när flickan är placerad. Där är flickorna skyddade och lägenheten är en skyddslägenhet även om det är deras lägenhet under placeringstiden. Det är en lång process att gå igenom för någon som vill komma och hälsa på. Den består av många månaders kontakt och sedan ska skyddspedagogerna godkänna kontakten och veta vem personen i fråga är. I den andra verksamheten poängterar en intervjuperson att de är lite extra vaksamma över vilka flickan träffar och umgås med utöver skola eller arbetet. E menar att flickan placeras på en ort där hon inte har någon hon känner sedan tidigare och det är oftast fritt fram att träffa och umgås med människor. I syfte att ge henne möjligheten att skaffa sig ett nytt nätverk. Dock kan det vara ett hinder att inte känna någon och komma till en helt ny stad som hon inte vet någonting om.

En regel som finns är att flickorna inte får ta emot besök i lägenheterna, det är en svår balansgång mellan hur mycket pedagogerna ska lägga sig i. Å ena sidan är det flickans lägenhet och hennes liv, men å andra sidan måste skyddet gå före. Det är sällan oanmälda besök görs hemma hos flickorna eftersom verksamheternas uppdrag är att hjälpa flickorna ut i livet, inte att kontrollera dem.

Det fiktiva livet och psykiska skyddet

Alla flickorna drömmer om att få leva ett normalt liv, berättar de intervjuade. De menar att normalt liv för dessa flickor innebär att leva med ett skyddstänk hela livet och att inte kunna berätta sanningen om sin uppväxt och sin familj, risken finns att de blir röjda och råkar illa ut. Det krävs att flickorna skapar sig en historia om varför de lever utan sin familj. Intervjuperson E berättar att en arbetsuppgift som finns är att hjälpa flickorna med att skapa en berättelse om deras tidigare liv som de sedan kan bygga på allt eftersom. Viktigt är att flickorna kommer ihåg sin historia och ser till berätta samma sak för alla de möter, då de annars utsätter sig själv för fara. Intervjupersonerna B och C som arbetar nära flickorna i skyddslägenheterna menar att det är en viktig del av arbetet att lära flickorna att vara försiktiga och hur de ska klara av att leva sitt nya liv som består av en påhittad berättelse. B och C är imponerade av flickorna som klarar av detta. De menar att flickorna är experter på att ljuga eller ”undanhålla sanningen”, som C hellre uttrycker det.

En svårighet som skyddspedagogerna upptäckt i sitt arbete med flickorna är att flickorna har svårt att skaffa sig vänner när de ständigt måste ljuga om saker som: Varför de bor här, var deras familj är och varför de inte bor med familjen. Flickorna måste alltid reflektera över vad de väljer att berätta och för vem. Intervjuperson D menar att flickorna måste vara noga med att ge alla de pratar med samma historia så att flickorna inte tappar bort sig själva.

Att ständigt leva med ett skyddstänk och med en påhittad historia om sin uppväxt och sin familj kan vara tufft. Som nämnts ovan är de flesta flickorna mycket duktiga på att undanhålla sanningen. Känslan av hotet och rädslan för att bli hittade kommer alltid att finnas närvarande. B poängterar att detta inte är något flickorna ständigt går och tänker på eller oroar sig över. Dock måste flickorna och personalen i verksamheterna ständigt hjälpas åt att påminna varandra om att inte ta några onödiga risker som kan röja flickornas identitet och skydd. Intervjuperson C uttrycker att det är lätt för alla att bli hemmablinda, både flickorna och personalen.

A, B och C berättar att flickorna under resten av sina liv kommer leva med skyddad identitet och stå kvarskrivna på ursprunglig ort för att de inte ska utsättas för fara genom att deras adress sprids till andra myndigheter. C menar att det är rätt vanligt med människor som lever med skyddad identitet i sitt arbete och att de finns i skolan eller på arbetet utan att vi har en aning om det och aldrig kommer få veta om det.

Enligt intervjupersonerna kommer flickorna som varit utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck alltid behöva leva skyddat, vilket innebär att de måste lära sig att leva på ett sätt som gör att de inte tar onödiga risker. Riskerna finns alltid att någon i deras släkt eller familj kan hitta dem. Det gäller alltså för flickorna att lära sig hur de genom hela livet ska skydda sig och sina personuppgifter från att bli röjda. Personalen har ett inarbetat säkerhetstänk som de också lär flickorna att ha berättar person C.

Ut i livet på egna vingar

B och C menar att alla flickor strävar efter att leva ett normalt liv. De uttrycker att merparten av flickorna drömmer om att hitta en svensk man, gifta sig, köpa hus, ha ett arbete och få barn. Hon berättar att det är många av flickorna som tyvärr inte kommer kunna leva det livet.

"[...]de vill ha en utbildning, gå i skolan, kunna försörja sig själva. De vill inte ha pengar från någon annan, de vill klara sig själva och så slås de med att de har ett sånt trauma bakom sig[...]"

Person B

Hon menar att det är svårt med diskussionen kring normalisering och att prata om ordet normalt. Vad som anses normalt för en person är inte normalt för en annan.

Intervjupersonerna från den ena verksamheten berättar att de varje söndag sitter ner tillsammans och pratar. Det kan handla om att ge flickorna möjlighet att diskutera allt från sexualkunskap till andra vardagliga frågor som behöver belysas. Det finns samarbete med andra myndigheter för att underlätta för flickorna, så som ungdomsmottagningen. Dessa flickor har vuxit upp under familjeförhållanden där det inte är tillåtet att prata om exempelvis sex och pojkar. De har inte lärt sig någonting om partnerförhållanden eller sin kropp och hur den fungerar. A menar att ungdomsmottagningen är en viktig samarbetspartner till verksamheten. Person B och C berättar att när diskussioner om kroppen och sexualitet uppstår kan det till och med bli så att alla hämningar släpper hos tjejerna och att pedagogerna istället behöver dämpa dem.

Pedagogerna menar att de får lära flickorna allt, exempelvis hur det går till att handla och hjälpa dem att skaffa en förståelse för vad saker kostar. Det kan röra sig om det mest basala som att borstar tändarna två gånger om dagen, vad som ska finnas i ett kök, hur

mat tillagas, att det ska städas och att soporna ska slängas. De menar att saker och ting som ter sig helt självklara för oss inte är det för dessa flickor.

En annan uppgift som de intervjuade i studien har är att hjälpa flickan att hitta ett nytt nätverk och introducera den nya staden för flickorna. Det kan handla om att ge flickan möjlighet att hitta en aktivitet och informera om vad som finns att göra på fritiden. Det krävs ett engagemang från pedagogernas sida att presentera den nya staden för flickan. Detta med hänsyn till att flickan oftast inte har så mycket pengar att röra sig med och inga vänner. Målet är sedan att flickan ska kunna staden på egen hand, ha aktiviteter att gå till och vänner att umgås med.

Intervjuperson E menar att det absolut viktigaste för flickorna är att de måste lära sig att ta ansvar över sitt eget liv. I små etapper måste personalen jobba med dem och få dem till att göra egna val och ta ansvar. I början upplever hon att flickorna ofta har svårt att göra val när de har valmöjligheter och de vill inte bestämma, men hon menar att det är först när de vågar välja och bestämma som de klarar sig bra i fortsatta livet. Även intervjuperson B pekar på hur viktigt det är att låta flickorna klara av saker själva. De blir inte självständiga om personalen mer eller mindre sopar vägen framför dem.

"För ju mer du klarar själv, ju mer vet man själv: Det här klarar jag!"

Person B

Pedagogernas och skyddskonsulenternas arbete handlar således om att hjälpa flickorna på bästa möjliga sätt att ta sig ut i livet. När flickan är placerad och bor på HVB-hemmen finns det personal dygnet runt och flickan är aldrig ensam. I skyddslägenheten blir det mer ensamt då de bor själva. Pedagogerna arbetar omlott och det finns alltid någon att kontakta, antingen en pedagog eller personal på HVB-hem. Under helgerna när pedagogerna inte arbetar är det jourtelefonen som flickorna kan ringa och detta gäller för båda verksamheterna.

När flickan är redo att testa sina egna vingar har de olika verksamheterna olika syn på vad som ska ske med kontakten mellan dem och flickan. I ena verksamheten poängterar intervjupersonerna att deras kontakt med flickan är livslång. Den är sporadisk och på hennes villkor. Intervjupersonerna säger att de inte försöker hålla kontakten med flickan efter avslutad insats. Detta för att flickorna ska slippa bli påmind om hur det var under placeringen och längta tillbaka. Det är olika från person till person hur de vill göra, vissa vill ha kontakt och andra inte. Vill flickorna höra av sig och behöver prata så är det helt okej att de har kontakt. En tjej som flyttade ut för tretton år sedan har fortfarande kontakt med verksamheten.

Den andra verksamheten avslutar sin kontakt med flickorna när socialtjänsten avslutar placeringen. De poängterar att det finns möjlighet för flickorna att höra av sig om de behöver prata, men eftersom de arbetar på uppdrag från socialtjänsten har de inga befogenheter att agera och erbjuda insatser efter avslutad insats. Det kan bli svårt för verksamheterna om flickan hör av sig och hennes liv är ett enda kaos. Vid avslutad placering när flickan ska testa sina egna vingar informeras hon om var hon kan vända sig om det finns frågor angående skyddet eller liknande. Får hon problem igen kan hon inte vända sig direkt till verksamheten utan ärendet måste gå via socialtjänsten.

Analys

Nedan följer en analys av den empiri som vi genom den hermeneutiska ansatsen har tolkat. Den tidigare forskningen samt de teoretiska utgångspunkterna i studien som tidigare har redovisats hjälper oss att belysa empirin och koppla samman alla studiens delar. Analysen har delats upp i fyra underrubriker för att göra kopplingen till systemteorin tydligare. Mikro-, meso-, exo- och makrosystemet hänger ihop därav blir indelningen av analysen inte helt tydlig. Normer kommer även diskuteras inom varje system. Som avslutning på analysen kommer slutsatsen att presenteras.

Flickan som aktör

Hanberger m.fl. (2007) och Alizadeh m.fl. (2011) beskriver att det i de flesta fall är skolan som är flickans väg till hjälp då hon utsätts för HRV. Detta bekräftar samtliga respondenter, de menar att det faller sig naturligt för flickorna att prata med någon i skolan. Ur systemteoretiskt perspektiv är flickans familj och hennes skola två av de mikrosystem som hon dagligen befinner sig i, det är hon som är huvudaktören. För dessa flickor är det mer naturligt att tala med någon i skolan om exempelvis sexualitet, i hennes familj är det inte accepterat att prata om detta. Det kan liknas vid det Svensson (2007) menar med att normer kan vara informella regler om det som är kulturellt önskvärt. Utifrån flickans familjs normer som kommer av deras kultur är det inte accepterat att tala om saker som rör sexualitet. Skolan är således ett mikrosystem som ger flickorna möjlighet att känna tillit och hon får därigenom möjligheten att söka hjälp hos socialtjänsten. I skolan får flickan en möjlighet att öppna upp sig och berätta om det som inte står rätt till som hon inte kan prata med familjen om. Dock tror vi att det är mycket individuellt och det går inte säga att alla flickorna inte får tala om exempelvis sexualitet hemma. Vissa av flickorna har säkert någon i sitt mikrosystem som de kan prata med, liksom det bara är några i hennes mikrosystem som är förövare.

Flickan har olika förhållanden till sina familjemedlemmar. Klefbeck och Ogden (2003) menar att relationerna mellan familjemedlemmarna inte enbart påverkas av en tvåvägskommunikation mellan barnet och en familjemedlem, utan den styrs av en flervägskommunikation med flera familjemedlemmars påverkan. Detta kan jämföras med det informanterna berättar om att flickan lätt glömmer sin mammas inblandning i våldet och förtrycket. De upplever att flickan jämför sig med sin mamma som antagligen har varit med om liknande saker under sin uppväxt, därför ser de pappan som en förövare och inte mamman.

Enligt pedagogerna är flickorna vana vid att befinna sig i en roll, ett mikrosystem, där det är kollektivet som styr utifrån familjens kulturella normer. När flickorna sedan placeras i skyddat boende får pedagogerna hjälpa dem att leva självständigt utan en familj att förhålla sig till. Flickan får mer eller mindre leva utan en familj som är ett av hennes närmaste mikrosystem. Det viktigaste pedagogerna arbetar med är att lära flickorna att ta eget ansvar och göra val i sina liv för att bli självständiga individer. Pedagogerna uttrycker att de får lära flickorna allt, handla och annan basal kunskap som flickorna aldrig har fått lära sig under sin uppväxt. Vi tänker oss att det pedagogerna lär flickorna kommer från den kultur som respondenterna själva är uppväxta i och vi tror inte på något sätt att den kultur flickorna kommer från skulle vara omodern. Flickornas kultur blir jämförd med den västerländska och i jämförelse med Eliassi (2014) hamnar de professionella i att se flickornas kultur ur en stereotypbild. Pedagogerna talar i intervjuerna om flickornas kulturer som om de hindrar flickorna från att bli självständiga individer och att deras kulturer tvingar in dem i ett kollektivistiskt tänkande. Detta menar vi är viktigt att lyfta fram eftersom vi har en tanke om att de flickorna som väljer att lämna sina familjer har funnit ett sätt som de vill leva på och därför ser en vinning i att ta steget. Det går inte se kulturerna som stängda boxar utan kulturerna befinner sig parallellt med varandra i samhället och de leder till att de interagerar och blandar sig med varandra. Därför anser vi att det är viktigt att pedagogerna tänker i dessa perspektiv och väljer att ta avstånd från de olika kulturerna och istället väljer att se varje flicka som en individuell individ. Detta eftersom alla flickorna påverkas olika mycket av sin familj, kultur och andra i deras nätverk.

Mikrosystemet handlar om att individen står i centrum och är huvudaktören i sitt liv (Klefbeck & Ogden 2003). Flickan hamnar här mellan två kulturer med olika normer och värderingar. Informanterna berättar att här i västvärlden lär vi oss att ensam är stark och att vi ska göra våra egna val. Detta kan bli problematiskt för flickorna till en början eftersom de är uppväxta i ett mikrosystem med en kultur och normer som handlar om att de ska rätta sig efter vad som är bäst för kollektivet och att ensam är svag. Det leder till att de professionella måste arbeta med flickorna och få dem att förstå att det är en möjlighet att bestämma över sitt eget liv och inte ett hinder. Svensson (2007) beskriver att det är det avvikande som kan möjliggöra förändring. De intervjuade i studien möjliggör alltså förändring hos flickorna genom att hjälpa dem se att deras egna val är en möjlighet och att de inte behöver rätta sig efter kollektivets normer. Eliassi (2014) menar att det är viktigt att socialarbetare bör arbeta med att få bort den stereotypa bilden som finns om immigranter och eliminera det ”vi och dom” tänk som finns. Därav anser vi att pedagogerna utgör en stor möjlighet för flickorna om de arbetar med det

tankesättet och försöker att medvetandegöra sina egna undermedvetna åsikter och tankar som kan finnas. Detta för att själva inte döma flickan omedvetet.

För att öka flickans möjligheter i livet väljer informanterna att ta reda på vilka i hennes mikrosystem som bidrar till det hot och förtryck som hon utsätts för. De poängterar att alla bra kontakter som flickorna har ska de få behålla. Detta medför enligt oss att respondenterna inte har en bild av att alla i släkten skulle utsätta flickan, utan att det är några personer inom släkten som är förövre. Respondenterna förklarar dock att flickorna oftast väljer att säga upp alla kontakter då de inte vill riskera sin egen eller sina syskons/vänners säkerhet.

De vi har intervjuat väljer mer eller mindre i sitt arbete vilka som ska ingå i flickans mikrosystem, eftersom de även i början av flickans placering i egen lägenhet till viss del avgör vilka hon får umgås med. Informanterna presenterar således staden som flickan placeras i och introducerar henne i vad som finns att göra för att hon ska få chansen att skaffa sig ett nytt nätverk med fritidsaktiviteter och nya människor. Detta tolkar vi som att informanterna i studien både är en möjlighet och ett hinder för flickorna att skaffa sig ett nytt nätverk. Detta i välmening att skydda flickan eftersom skyddet alltid måste komma i första hand då flickorna annars riskerar att röjas och råka illa ut. En sak som Korteweg (2014) och Ercan (2015) uttrycker är viktig att komma ihåg, som vi nämnt tidigare, är att hedersrelaterat våld och förtryck definieras som ett fenomen i samhället snarare än våld mot kvinnor. De menar att detta leder till att flickorna blir stigmatiserade och synen på hedersrelaterat våld leder till att hela kulturer svartmålas och alla inom kulturen likställs vid att vara benägna till att utföra våldshandlingar i hederns namn.

Interaktionen mellan flickans mikrosystem

Mesosystemet som är sambandet mellan barnets närmiljöer och systemets storlek är beroende av barnets sociala kompetens och kontaktyta (Klefbeck & Ogden 2003). Som vi nämnt tidigare berättar samtliga intervjupersoner att de vill att flickorna ska följa deras boendekedja. Detta eftersom de anser att flickorna ska bo i ett HVB-hem till en början för att skapa sig ett sammanhang och bygga på sin historia som de sedan ska använda sig av när de ska skaffa sig nya mikrosystem och flytta ut i egen lägenhet.

Hanberger m.fl. (2007) poängterar att flickorna var kritiska till utslussningen då de upplevde att tryggheten försvann när de skulle bo i egna lägenheter. Detta är dock något som vi upplever att intervjupersoner har arbetat med, de lyfter fram att det är helt meningslöst att jobba med det fysiska skyddet om de inte samtidigt arbetar med det psykiska skyddet.

Informanterna beskriver att det är viktigt att flickan lär sig skydda sig psykiskt genom att hon är medveten om vad hon kan berätta för andra och vad hon inte kan berätta. På detta sätt kan hon skapa sig mikrosystem som interagerar med varandra utan att riskera att hennes uppgifter ifrågasätts och röjs. Det kräver att hon ger alla samma historia för att slippa att någon fattar misstankar om henne och hennes bakgrund.

Klefbeck och Ogden (2003) poängterar att det är viktigt att skillnaden mellan skolan och familjen inte är för stor i förhållande till språk, uppfostringsnormer och gränssättning eftersom risken finns att barnet blir sårbar. Detta är något som är ett problem för flickorna som har andra regler och gränser hemma i sin familj än vad de möter hos sina kamrater i skolan. När flickan sedan kommer till skyddat boende och ska slussas ut leder detta till att informanterna får arbeta mycket med att normalisera det flickorna gör. Flickorna är ovana vid att göra egna val och fatta egna beslut. Informanterna får således arbeta med att normalisera flickornas handlingar för att minska flickornas sårbarhet när de ska röra sig mellan olika mikrosystem och skapa ett mesosystem. Genom att normalisera flickornas handlingar utmanar personalen de normer som flickan har växt upp med för att skapa en förändring i flickans tankar och handlingar. Detta kan liknas vid att olika kulturer existerar parallellt med varandra och de leder till att de ständigt utmanar varandra (Svensson 2007). Detta anser vi återigen skapar ett ”vi och dom” tänk där en underliggande och omedveten tanke finns om att de svenska normerna och sätt att leva anses vara det rätta.

Socialtjänsten som flickans exosystem

Socialtjänsterna som flickorna kommer i kontakt med är viktiga för hur det ska gå för flickan. De utgör delar av de exosystem som flickan befinner sig i och flickan är helt beroende av vad de fattar för beslut. Inledningsvis avgör de om hon ska placeras eller ej. Det är även de som avgör hur länge hon ska ha en insats och när de anser att hon är redo att klara sig själv. Informanterna beskriver att socialtjänsten kan vara ett hinder och en möjlighet för flickorna och därför försöker informanter att påverka socialtjänsten så långt det är möjligt. Informanterna, precis som flickorna, är beroende av vilka beslut som fattas. Väljer socialtjänsten att avsluta insatsen kan inte de båda verksamheterna göra något mer för flickorna.

Viktigt är också som nämnts tidigare att enligt informanterna brister socialtjänsten när de placerar flickan där det inte finns kunskap om HRV eller genom att de avslutar insatsen för tidigt och flickan går tillbaka till familjen. Risken är stor att flickan

skuldbeläggs för exosystemets brister som hon inte själv kan påverka. Flickan är således maktlös i förhållande till exosystemet och helt beroende av deras beslut.

När socialnämnden väljer att ansöka om LVU mot flickans vilja har de i ett tidigt stadium skapat ett hinder för de professionella som ska arbeta med flickan. Detta eftersom nämnden anser att flickan själv inte inser allvaret i sin situation och behovet av den hjälp hon blivit tilldelad. Informanterna menar att om flickan inte har gjort valet själv blir det svårt att exempelvis lära henne hur hon ska skydda sig i vardagen, eftersom hon inte är samarbetsvillig. Samtycker flickan till placeringen blir arbetet med henne betydligt lättare då motståndet inte är så stort eftersom flickan själv har valt att lämna sin familj och skapa sig ett nytt liv. Socialtjänsten som exosystem har således stor påverkan på vilka hinder och möjligheter som respondenterna har att förhålla sig till i arbetet med flickorna som utsätts för HRV.

Individualism vs kollektivism

Respondenterna bekräftar det som nämnts i teorikapitlet, nämligen att flickorna befinner sig mellan två makrosystem. Dels det kulturella som flickorna är uppväxta i som styr deras familjers handlingar och dels den kultur som de stöter på här i Sverige genom skolan och samhället. Schlytter och Linell (2009) menar att flickorna befinner sig mellan två system. Det kan vi förstå utifrån det respondenterna berättar och att respondenterna upplever att flickorna har drömmen om att få leva ett liv enligt den västerländska kulturen och dess normer. Detta samtidigt som de upplever att flickorna känner skam över valet de gjort att lämna familjen, eftersom det är något som enligt deras familjs kulturella normer anses vara fel. Detta kan liknas vi det Schlytter och Linell (2009) nämner, professionella skapar ett ”vi och dom” tänk genom att se flickorna och deras familjers kultur som det omoderna och den svenska kulturen som det moderna. Respondenterna vill lära flickorna leva enligt de västerländska normerna för att de anser att det är det rätta och därigenom blir flickorna fria och självständiga individer. Utifrån det upplever vi att det skapas en uppdelning mellan ”vi och dom” som blir ett hinder för intervjupersonerna i arbetet med flickorna. Detta eftersom det kan bli svårare för respondenterna att skapa förståelse för flickornas ursprung och istället dra de slutsatser om att flickorna agerar utifrån hennes kultur. För vilken kultur en person än lever i så är det i slutänden personen som gör handlingarna och inte kulturen.

De som arbetar med flickorna måste förhålla sig till båda dessa makrosystem och som en av informanterna uttrycker det krävs det förståelse. Det går inte att med västerländska ögon se och förstå hur kollektivismens normer i de familjer som flickorna växer

upp i påverkar flickan och hennes liv. De normer som flickan har med sig från de makrosystem som hennes familj lever i sätter en del hinder i utslussningen av flickan, eftersom skulden och skammen ibland leder till att de går tillbaka hem. De professionella som arbetar måste därför arbeta med att förstå hur det kollektivistiska påverkar flickan för att på bästa sätt försöka normalisera de val flickan gör, så att hon inte känner att hon gör fel gentemot sin familj. De handlar om att intervjupersonerna får försöka arbeta med att få flickorna att förstå att de inte gör fel, utan att de har rätt till att leva sitt eget liv och bestämma över det.

Respondenterna berättar att flickorna utsätts av andra och inte enbart av sin egen familj, de kan exempelvis stöta på någon på staden som har samma kulturella bakgrund som hon själv och som kan ställa sig frågande till att hon inte är gift. Dessa reaktioner som flickan möter på sta'n kan ses som ett uttryck för de normer och värderingar som utgör de makrosystem som flickans familj lever i genom sin kulturella bakgrund. Detta styr den personens sätt att tänka och det är något som skyddspedagogerna eller skyddskonsulenterna inte kan ändra på eftersom makrosystemet är bestående. Dock går det inte skylla på kulturen eftersom det i slutändan är människorna som utför handlingarna.

Slutsats

Vår bedömning är att informanterna i studien både är en möjlighet och ett hinder för flickan att skaffa sig ett nytt nätverk. Respondenterna har till uppdrag att bygga upp självständiga individer som själva kan leva skyddat och inte ta risker som leder till att deras identitet röjs. I välmening av att skydda flickan begränsar de hennes möjligheter att skaffa sig nya kontakter. Respondenterna blir flickornas trygga bas eftersom de alltid finns nära tillhands under placeringen och möjliggör för flickan att bygga upp ett nytt liv. Samtidigt som det blir ett hinder för flickan när hon är ska avsluta sin placering och avbryta kontakten med de personerna som under hennes placering varit hennes trygghet. Flickorna hamnar i en situation där de måste ta avstånd från respondenterna och själva bygga vidare på sina nätverk som respondenterna har introducerat. Genomgående upplever vi att det finns antydningar till ett "vi och dom" tänk när respondenterna beskriver vad flickorna drömmer om och hur kulturen påverkar flickorna de arbetar med. Vi tänker att detta leder till att respondenterna anpassar sitt arbete för att få in flickorna i den västerländska normen, som de indirekt anser är den "rätta" och moderna att leva enligt. Detta på grund av att respondenterna är präglade av den kultur och de normer som de lever i, i det svenska samhället.

Diskussion

I följande avsnitt kommer en sammanfattande diskussion där vi knyter an resultat till studiens frågeställningar. Vidare diskuteras metoden för att belysa för- och nackdelar i studiens genomförande, samt en avslutande diskussion om arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck. Avslutningsvis ges förslag på vidare forskning inom ämnesområdet.

Sammanfattande diskussion

Frågeställningarna i studien var att ta reda på *vilka hinder och möjligheter finns det i utslussningen av flickor under och efter insatsen skyddat boende? Vilken betydelse har de olika nätverken som flickan befinner sig i för roll i förberedelserna av utslussningen?*

Vår uppfattning av studien är att de professionella har en rad olika hinder och möjligheter att arbeta utifrån och under förberedelserna av utslussningen för att på bästa sätt hjälpa flickorna ut i livet. Hinder som informanterna kan komma i kontakt med under sitt arbete att skydda och få ut flickorna efter avslutad insats är ensamheten som flickorna kan uppleva, men även skulden, skammen och längtan efter familjen. Socialtjänsten som placerar flickorna kan ses som både en möjlighet och ett hinder, precis som att flytta till en ny stad för med sig både positiva och negativa konsekvenser för flickorna. Samtidigt som flickorna måste koncentrera sig på sitt skydd för att inte bli röjda måste de å ena sidan förhålla sig till familjens kultur och normer å andra sidan den kultur och de normer som de möter genom skolan och sina klasskamrater.

De professionella som arbetar med förberedelserna av utslussningen av flickor som utsätts för HRV måste förhålla sig till alla de nätverk som flickan ingår i. Vissa av dessa kan de påverka mer än andra. Mikrosystemet bryter flickan så gott som alltid all kontakt med och där är de intervjuade till en början involverade när flickan ska skapa nya kontakter. Mesosystemet som exempelvis är skolan styr informanterna helt över då det är de som bestämmer var flickan ska placeras. Exosystemet kan de påverka till viss del, men i slutändan är det alltid socialtjänsten som fattar det slutgiltiga beslutet. De två makrosystemen som flickan befinner sig mitt emellan kan inte informanterna påverka, utan de får istället arbeta med att lära flickan förhålla sig till de olika systemens normer. Viktigast av allt är dock för både respondenterna och flickorna att komma ihåg som nämnts tidigare att en kultur enbart kan bidra med normer och värderingar, i slutändan är det individen själv som utför handlingen.

Metoddiskussion

I studie har vi haft en kvalitativ ansats och en hermeneutisk utgångspunkt. Detta för att på bästa sätt kunna besvara syftet i undersökningen. Till en början ville vi intervjua flickor som själva varit utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, men på grund av de etiska riktlinjerna blev detta inte genomförbart. Intentionen blev istället att få ta del av professionellas erfarenheter och upplevelser i deras arbete med flickor som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Därav anser vi att den kvalitativa och hermeneutiska ansatsen lämpar sig på ett bra sätt, då hermeneutik handlar om att tolka och förstå vad som sägs i en viss situation. I studien har vi således gjort en tolkning av respondenternas upplevelser i sitt arbete med flickor som utsätts för HRV. Sammanfattningsvis tolkar vi en tolkning.

Problemområdet och syftet i studien valdes utifrån att vi ansåg att det fanns lite forskning inom området, kopplat till en nyfikenhet av hur arbetet med utslussning från skyddat boende går till och vilka hinder och möjligheter flickan ställs inför. Socionomutbildningen inkluderar inte hedersrelaterat våld och vi såg uppsatsen som en chans att fördjupa oss i ämnet.

För att kunna ställa frågor med samma innebörd och struktur i de olika intervjuerna har vi gjort en intervjuguide. Genom denna ställdes det öppna frågor där respondenterna inbjuds till att berätta om sina erfarenheter och upplevelser och vi fick möjlighet att ställa följdfrågor om vi kände att det behövdes. På så sätt fick vi in mycket information till vårt resultat. Intervjuerna blev inte riktigt som vi tänkt oss då vi fick göra en gruppintervju och två telefonintervjuer. Tanken var att göra intervjuerna med varje respondent enskilt och på plats på verksamheten.

För att få ihop intervjuerna resulterade det i att vi fick göra intervjuerna annorlunda. Telefonintervjuer kan vara problematiskt ur den aspekten att vi bara får det verbala och inte det icke-verbala, så som kroppsspråk och miner. Vi anser att det var en fördel att vi först fick göra en gruppintervju på plats. På så vis blev vi mer insatta i ämnet och hade en större förförståelse när vi höll i telefonintervjuerna. Telefonintervjuerna gav bra med information och det anser vi att även gruppintervjun gjorde då respondenterna vågade säga vad de själva tyckte och tänkte och höll inte alltid med varandra. Vi såg det snarare som en fördel med en gruppintervju då de kunde hjälpas åt att fylla i varandra för att få oss att förstå, samtidigt som vi fick ta del av deras diskussioner där de ibland tyckte olika saker.

Inspelningarna av intervjuerna gjorde det möjligt för oss att transkribera materialet, detta i sin tur underlättade sammanställandet av resultatet. Färgpennorna för att kategorisera materialet i olika kategorier underlättade även sammanställningen av resultatet.

Vi kan gladeligen säga att empirin i studien är intressant och att vi har fått in mycket material för att sammanställa resultatet. Därav är vi medvetna om att resultatet kan upplevas som brett, därför har vi lagt in en förklarande inledning i början av resultatdelen för att tydliggöra studien.

Skulle studien göras om hade det med fördel behövts mer tid för att maximera chanserna för att fler intervjupersoner kunnat medverka. Dock är vår bedömning att en studie med fler informanter hade givit samma svar, då vi i studien använt oss av en kommunal och privat verksamhet, samt olika professioner. Dessa har givit oss svar med liknande karaktärsdrag och de tyder på att fem informanter var fullt tillräckligt för studien.

Avslutande diskussion

Arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck är ett utmanande och varierande arbete som kräver att de professionella som är verksamma inom området kan se situationer ur olika perspektiv. Det förutsätter att de professionella ständigt vågar vara öppna och ta lärdomar från sina klienter de möter i sitt arbete. Inga ärenden är den andra lik och det är svårt att generalisera och förutsäga hur arbetet kommer se ut. Detta för att klienterna de möter har olika behov och olika erfarenheter med sig sedan tidigare. Det krävs att se bortom både normer och förutfattade meningar för att inte omedvetet hamna i ett ”vi och dom” tänk. För som nämnts i uppsatsen handlar egentligen hedersrelaterat våld om våld i nära relationer, bara det att vi i det västerländska samhället valde att benämna en del av det våld som sker i andra kulturer som hedersrelaterat.

Att arbeta med flickor som lämnar sina familjer och måste starta upp ett liv från noll för med sig mycket känslor och tankar. Vi får uppfattningen av att de som arbetar med detta mer ser det som en livsstil än som ett arbete, eftersom de har svårt att släppa flickorna när de slutar för dagen.

Förslag på vidare forskning

Vår nyfikenhet till denna studie byggde mestadels på vår okunskap inom området hedersrelaterat våld och förtryck. Respondenterna har även de tryckt på att det finns områden inom detta ämne som ännu inte är särskilt beforskat. Efter att ha genomfört studien med fokus på hur de professionella förhåller sig till de olika nätverk som flickan befinner sig i har många nya frågor väckts hos oss. Ett intressant område att forska vidare inom är det vi presenterar i slutsatsen i analysdelen, att undersöka hur respondenterna kan bli mer som en möjlighet än som ett hinder för flickorna i förberedelserna av utslussningen. Andra förslag på vidare forskning från vår sida är att undersöka hur det skulle gå att minska risken för att

flickor men även pojkar utsätts för HRV. Är det de vuxna männen som det bör arbetas med eller de små pojkarna i familjerna? Ett annat förslag är att undersöka hur de som arbetar med hedersrelaterat våld och förtryck förhåller sig till allt jobbigt de får höra och uppleva tillsammans med sina klienter. Ytterligare ett intressant forskningsområde vore att undersöka vad det är som gör att flickorna klarar av att lämna hela sin familj och bygga upp ett helt nytt liv trots alla svårigheter. Ett citat som under intervjuerna väckte vårt intresse är detta:

”Vad är det som driver de här kvinnorna att inte göra slut på skiten helt enkelt... vad är det som får dem att fortsätta, jag tror att de har någonting med sig redan från deras bakgrund och kultur som gör att de har en drivkraft som vi svennebananer inte har.”

Person C

Detta citat väcker inte bara nyfikenhet i vad det är som gör att flickorna klarar av att lämna hela sin familj, det medför också en nyfiken i vad respondenterna menar med ”skiten”. Som vi nämnt i vår analys upplever vi att det finns en del undermedvetna värderingar som kommer fram i arbetet med flickorna. Vi menar på inget sätt att de handlar om rasism, utan vi är nyfikna på hur mycket våra västerländska normer och värderingar påverkar oss i arbetet med människor från andra delar av världen.

Avslutningsvis vill vi lyfta fram att vi under intervjuerna stött på en grupp otroligt engagerade personer som brinner för sitt yrke. Vi hoppas att uppsatsen kan leda till att fler får ta del av informanternas erfarenheter, kunskaper och att det väcker ett intresse för att lyfta frågan om HRV ur nya perspektiv. Där vi är medvetna om att vi ser det med västerländska ögon och att våld i nära relationer finns i alla kulturer och att det är vi i västvärlden som valt att benämna det som hedersrelaterat våld istället för våld i nära relationer.

Källförteckning

- Ahrne, G. & Svensson, P. (2011). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I: Ahrne, G. & Svensson, P. *Handbok i kvalitativa metoder*. Liber. Malmö. ss. 10-33.
- Andersson, G. & Swärd, H. (2008). Etiska reflektioner. I: Meeuwisse, A., Swärd, H., Eliasson-Lappalainen, R. & Jaucobsson, K. *Forskningsmetodik för socialvetare*. Natur & Kultur. Stockholm. ss. 235-248.
- Alizadeh, V., Törnkvist, L. & Hylander, I. (2011) Counselling teenage girls on problems related to the 'protection of family honour' from the perspective of school nurses and counsellors. *Health & Social Care in the Community*. 19(5) ss.476–484.
- Bowlby, J. (1988). A secure base. London: Routledge. Sv. Översättning (2010). En trygg bas. Stockholm: Natur & Kultur.
- Broberg, A., Risholm Mothander, P., Granqvist, P. & Ivarsson, T. (2008). Anknytning i praktiken: tillämpningar av anknytningsteorin. Stockholm: Natur & Kultur.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *the Ecology of Human Development – experiments by nature and design*. Cambridge, Mass.: Harvard Univ. Press.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber. Malmö.
- Daneback, K. & Månsson, S-A. (2008). Internetforskning. I: Meeuwisse, A., Swärd, H., Eliasson-Lappalainen, R. & Jacobsson, K. *Forskningsmetodik för socialvetare*. Natur & Kultur. Stockholm. ss. 154-168.
- Djurfeldt, G., Larsson, R. & Stjärnhagen, O. (2010). *Statistisk verktygslåda 1: samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Eliassi, B. (2014). Constructing cultural Otherness within the Swedish welfare state: The cases of social workers in Sweden. *Qualitative Social Work*. ss. 1-18
- Ercan, S. (2015). Creating and Sustaining Evidence for "Failed Multiculturalism": The case of "Honor Killing" in Germany. *American Behavioral Scientist*. 59(6). ss. 658-678.
- Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2011). Intervjuer I: Ahrne, G. & Svensson, P. *Handbok i kvalitativa metoder*. Liber. Malmö. ss. 36-57.
- Hanberger, A., Ghazinour, M. & Mårald, G. (2008). Regeringens insatser mot hedersrelaterat våld 2003-2007 - slutrapport från den nationella utvärderingen. Umeå universitet. UCER.
- Hanberger, A., Wikström, E. & Ghazinour, M. (2007). Hur fungerar skyddat boende? Delrapport 2 från den nationella utvärderingen av regeringens insatser mot hedersrelaterat våld. Umeå universitet. UCER.

- Jemteborn, A. (2005) "*Å stå på sig, på egna ben*" : en fallstudie om en flicka i en hederskultur och hennes motstånd mot att inordna sig efter släktens krav. Lic.-avh., Stockholms universitet. Stockholm: Univ.
- Klefbeck, J. & Ogden, T. (2003). *Barn och nätverk: ekologiskt perspektiv på barns utveckling och nätverksterapeutiska metoder i behandlingsarbete med barn. 2.*, [omarb.] uppl. Stockholm: Liber.
- Korteweg, A. (2014). "Honour Killing" in the Immigartion Context: Multiculturalism and the Racialization of Violence against Women. *Politikon: South african Journal of Politicla Studies*. 41(2). ss. 183-208.
- Kropp, P R., Belfrage, H. & Hart, S D. (2013). *Bedömning av risk för hedersrelaterat våld. Proactive resolutions.*
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun. 2.* uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Lagerberg, D. & Sundelin, C. (2000). *Risk och prognos i socialt arbete med barn: forskningsmetod och resultat.* Stockholm: Gothia.
- Länsstyrelsen Östergötland. (2008). *Våld i hederns namn. Handbok för skola och socialtjänst om skyldigheten att se och hjälpa utsatta.*
- Meetoo, V. & Safia-Mirza, H. (2007). There is nothing "honourable" about honour killings: Gender, violence and the limits of multiculturalism. *Women 's Studies International Forum*. 30. ss. 187-200.
- Regeringskansliet. (2007). *Mänskliga rättigheter: FN:s konventioner om mänskliga rättigheter.* Stockholm: Regeringskansliet.
- Rexvid & Schlytter (2012). „“ Heroes, hymen and honour: A study of the character of attitude change among male youth with their roots in an honour-based context. Review of European Studies. Vol. 4, No. 2; 2012.
- Schlytter, A. & Linell, H. (2009). Girls with honour-related problems in a comparative prespective. *International Journal of Social Welfare*. 18. ss.152-161
- Sedem, M. (2012) *Rädsla för förlust av liv och heder.* Diss., Stockholms universitet. Stockholm.
- SFS 2001:453. *Socialtjänstlagen.*
- Svensson, K. (2007). Normer, normalitet och normalisering. I Svensson, K. (red.). *Normer och normalitet i socialt arbete.* 1. uppl. Lund: Studentlitteratur. ss. 17-33.
- Thomassen, M. (2007) *Vetenskap, kunskap och praxis.* Gleerups. Malmö.
- Vetenskapsrådet (2011). *God forskningssed.* Stockholm: Vetenskapsrådets rapportserie 1:2011.

- Wikström, E. & Ghazinour, M. (2010). Swedish experience of sheltered housing and conflicting theories in use with special regards to honour related violence (HRV). *European Journal of Social Work*. 13(2), ss. 245-259.
- Ålund, A. & Alinia, M. (2011). I skuggan av kulturella stereotyper: Perspektiv på forskning om genus, jämställdhet och etniska relationer i Sverige. *Sociologisk Forskning*. 48(2), ss. 43-64.

Bilagor

Bilaga 1

Informationsbrev

Om oss:

Vi är två studenter som heter Moa Alriksson och Ellen Larsson och vi är 22 respektive 21 år gamla. Vi studerar termin 6 på socionomprogrammet på Linnéuniversitetet i Växjö och vi ska under våren skriva vår c-uppsats.

Syfte:

Syftet med vår studie är att ta reda på hur professionella upplever flickornas väg ut från det skyddade boendet. Genom tidigare forskning har vi funnit att det finns en kunskapslucka i hur utslussning från skyddat boende fungerar. Vi vill i vår uppsats därför lyfta fram detta för att öka kunskapen inom området.

Som vi har tolkat och förstått forskning inom området är isolering ett problem som blir tydligt då flickorna som utsattas för hedersrelaterat våld placeras i skyddat boende, men även när de senare ska skaffa sig ett eget boende och tvingas till att starta upp ett helt nytt liv och då de inte kan ha kontakt med sin familj. Vi vill med vår studie ta reda på hur professionella som arbetar med hedersrelaterad problematik hanterar den isolering som tjejerna kan hamna i och hur man arbetar för att utslussningen till ett ”nytt” liv ska bli så bra som möjligt. Därför hoppas vi att ni vill ställa upp på intervjuer så att vi kan få ta del av er erfarenhet och kunskap för att på så vis själva lära oss mer om arbetet med hedersrelaterat våld och förhoppningsvis kunna sprida vidare den kunskapen som vi får ta del av.

Genomförande av studien:

Vi har tänkt samla in material till vår studie genom intervjuer. För att kunna transkribera materialet önskar vi också att få spela in intervjuerna. Vi har tänkt genomföra cirka åtta intervjuer för att få tillräckligt med material till uppsatsen. Vi skulle gärna vilja intervjua personer med olika spetskompetenser inom området hedersrelaterat våld, som exempelvis skyddspedagoger, socionomer, familjehem och konsulenter etc för att kunna ta del av deras erfarenheter. Vi ser gärna att de har några års erfarenhet av sitt arbete då vi är intresserade av att veta hur de upplever arbetet under tid och inte bara i dagsläget. Varje intervju kommer ta ca 1 timme.

Konfidentialitetskravet:

Största möjliga konfidentialitet eftersträvas i undersökningen genom att ingen obehörig får ta del av materialet. Materialet förvaras så att det bara är åtkomligt för oss som är undersökningsledare. I rapporteringen av resultatet i form av en examensuppsats på Linnéuniversitetet kommer informanterna att avidentifieras så att det inte går att koppla resultatet till enskilda individer.

Frivillighetskravet:

Ditt deltagande i studien är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering.

Kontakt:

Ytterligare upplysningar om studien kan lämnas av oss som genomför studien och vi kan nås på mail: ma222qt@student.lnu.se eller el222pg@student.lnu.se eller mobil Moa: 073-060 85 23 Ellen: 0708-35 88 99. Vår handledare heter Paula Wahlgren och kan kontaktas via mail: paula.wahlgren@lnu.se.

När uppsatsen är färdigställd och examinerad kommer ni givetvis få ta del av den.

Du tillfrågas härmed om deltagande i denna studie.

Bilaga2

Intervjuguide

Er verksamhet

Hur länge har du jobbat?

Vad är din roll i verksamheten, arbetsuppgifter?

Vilka söker sig till er för att få hjälp?

Hur många jobbar i verksamheten?

Hur många hjälper ni per år?

Vilka professioner/kompetens?

Flickan

Hur upplever ni flickan som person?

Vad är det som gör att flickan tar steget att lämna? (få bågaren att rinna över)

Familj/nätverk

Har flickan annorlunda relationer till de olika familjemedlemmarna?

Kamrater?

Samarbete med familjen?

Myndigheter

Hur fungerar samarbetet med andra myndigheter?

Skolan – motverka isolering, samarbete, trygghet (steget att våga söka hjälp)

Sjukvården

Polisen – besöksförbud

Socialtjänsten

Utslussning

Hur ser er utslussningsplan ut?

Finns det någon av flickorna som väljer att gå tillbaka till familjen?

Kan flickan ha kontakt med familjen efter utslussningen?

Nätverk runt flickan?

Verksamheten som stöttning under och efter utslussningen?

Skydd

Skyddad identitet? Vanligt?

Hur familjehemmen förhåller sig till den skyddade identiteten